

ΠΑΝΤΕΙΟΝ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

PANTEION UNIVERSITY OF SOCIAL AND POLITICAL SCIENCE

ΙΑΝΕΠΙ

ON UNI

ΣΧΟΛΗ ΔΙΕΘΝΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ
SCHOOL OF INTERNATIONAL COMMUNICATION AND CULTURE STUDIES

ΤΜΗΜΑ ΔΙΕΘΝΩΝ, ΕΥΡΩΠΑΙΚΩΝ & ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
DEPARTMENT OF INTERNATIONAL, EUROPEAN & REGIONAL STUDIES

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
«ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ»
POSTGRADUATE PROGRAM
"STRATEGIC SECURITY STUDIES"

Στρατηγική ανάλυση του πολέμου του Γιομ Κιπούρ
Strategic Analysis of Yom Kippur War

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

MASTER THESIS

Ευστάθιος Μαυρεπής

Αθήνα, 2022

Τριμελής Επιτροπή

Χαράλαμπος Παπασωτηρίου, Καθηγητής Παντείου Πανεπιστημίου

Κωνσταντίνος Υφαντής, Καθηγητής Παντείου Πανεπιστημίου

Κωνσταντίνος Κολιόπουλος, Καθηγητής Παντείου Πανεπιστημίου

Copyright © Ευστάθιος Μαυρεπής, 2022

All rights reserved. Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος. Απαγορεύεται η αντιγραφή, αποθήκευση και διανομή της παρούσας διπλωματικής εργασίας εξ' ολοκλήρου ή τμήματος αυτής, για εμπορικό σκοπό. Επιτρέπεται η ανατύπωση, αποθήκευση και διανομή για σκοπό μη κερδοσκοπικό, εκπαιδευτικής ή ερευνητικής φύσης, υπό την προϋπόθεση να αναφέρεται πηγή προέλευσης και να διατηρείται το παρόν μήνυμα. Ερωτήματα που αφορούν τη χρήση της διπλωματικής εργασίας για κερδοσκοπικό σκοπό πρέπει να απευθύνονται προς τον συγγραφέα.

Η έγκριση της διπλωματικής εργασίας από το Πάντειον Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών δεν δηλώνει αποδοχή των γνώμων του συγγραφέα.

Περίληψη

Από το τέλος του 19^{ου} αιώνα, οπότε και εντάθηκε η προσπάθεια των Εβραίων να αποκτήσουν εστία, επιλέγοντας την περιοχή της Μέση Ανατολής, μέχρι σήμερα, έχουν σημειωθεί μία σειρά από ένοπλες συγκρούσεις μεταξύ αυτών και των Αράβων. Από το τέλος του 2^{ου} παγκοσμίου πολέμου και μετά και ιδιαιτέρως μετά την ίδρυση του κράτους του Ισραήλ, Άραβες και Ισραηλινοί ενεπλάκησαν σε καταστροφικούς πολέμους που τερμάτιζαν με εύθραυστη ειρήνη. Ο πόλεμος του Γιομ Κιπούρ διεξήχθη στο τέλος του 1973, με φόντο τον Ψυχρό Πόλεμο. Χαρακτηριστικά του πολέμου αυτού ήταν ο συντονισμένος αιφνιδιασμός που επέτυχαν Αιγύπτιοι και Σύριοι εναντίων των Ισραηλινών και η ικανότητα των τελευταίων να αντιδράσουν και να ανατρέψουν γρήγορα την εις βάρος τους κατάσταση. Οι στρατηγικές που ακολούθησαν και οι δύο πλευρές παράγουν πλήθος συμπερασμάτων και διδαγμάτων για το πως μπορούν να χρησιμοποιηθούν οι ένοπλες δυνάμεις ενός έθνους αλλά και τα λοιπά του πλεονεκτήματα, προκειμένου να αναλάβει την πρωτοβουλία των κινήσεων και να εξυπηρετήσει τα συμφέροντα του σε περιφερειακό και παγκόσμιο επίπεδο.

Abstract

From the end of the 19th century, when the effort of the Jews to obtain a home intensified, choosing the region of the Middle East, until today, there have been a series of armed conflicts between them and the Arabs. From the end of World War II onwards, and especially after the establishment of the State of Israel, Arabs and Israelis engaged in destructive wars that ended in a fragile peace. The Yom Kippur War was fought at the end of 1973, against the backdrop of the Cold War. Characteristics of this war were the coordinated surprise achieved by Egyptians and Syrians against the Israelis and the ability of the latter to react and quickly reverse the situation to their detriment. The strategies followed by both sides produce a number of conclusions and lessons on how a nation's armed forces can be used, as well as its other advantages, in order to take the initiative of movements and serve its interests at a regional and global level.

Περιεχόμενα

Περίληψη	3
Abstract	4
Περιεχόμενα	5
Εισαγωγή	7
Κεφάλαιο 1: Συνθήκες – Στόχοι – Συνεργασίες πριν τον πόλεμο – Παρεμβάσεις των δύο υπερδυνάμεων	10
Οι εμπλεκόμενοι ηγέτες.....	11
Συνθήκες, στόχοι, συνεργασίες πριν τον πόλεμο	13
Παρεμβάσεις των δύο υπερδυνάμεων	15
Κεφάλαιο 2: Ιστορική Αναδρομή των Αραβοϊσραηλινών Πολέμων που προηγήθηκαν 18	
Πόλεμος της ανεξαρτησίας (15 Μαΐου 1948 -15 Οκτωβρίου 1949).....	18
Εκστρατεία του Σινά (29 Οκτωβρίου 1956).....	19
Πόλεμος των έξι ημερών (05 Ιουνίου 1967)	20
Πόλεμος φθοράς (1968 – 1970).....	21
Κεφάλαιο 3: Το Νότιο Μέτωπο	22
Η παραπλάνηση	22
Η έναρξη της αιγυπτιακής επίθεσης	23
Η πρώτη ισραηλινή αντεπίθεση.....	25
Η κρίσιμη αρματομαχία.....	26
Η διάβαση της Διώρυγας από τους Ισραηλινούς.....	27
Κεφάλαιο 4: Το Βόρειο Μέτωπο	30
Η συριακή επίθεση.....	30
Η ισραηλινή επίθεση εντός της Συρίας.....	31
Κεφάλαιο 5: Ο Πόλεμος στο Αέρα και στη Θάλασσα	33
Ο Πόλεμος στον αέρα	33
Ο πόλεμος στη θάλασσα	35
Κεφάλαιο 6: Αποτελέσματα του Πολέμου	37
Συμπεράσματα	39
Προτάσεις.....	43
Βιβλιογραφία	47

Εισαγωγή

Η περιοχή της Μέσης Ανατολής αποτελεί μία ευαίσθητη περιοχή η οποία χαρακτηρίζεται από συχνές συγκρούσεις. Κυρίαρχη αιτία των συγκρούσεων αυτών είναι το Παλαιστινιακό ή Μεσανατολικό ζήτημα, το οποίο παραμένει διαρκώς στο προσκήνιο των διεθνών εξελίξεων από το τέλος του 19^{ου} αιώνα, όταν οι Εβραίοι επεδίωξαν να δημιουργήσουν τις απαραίτητες και ικανές προϋποθέσεις για την εγκαθίδρυση του κράτους τους στην περιοχή. Οι Άραβες που ήδη ήταν εγκατεστημένοι στην περιοχή, δεν δέχθηκαν την προοπτική αυτή και αντιδρούν ακόμη και σήμερα.

Το 1897, στη Βασιλεία, διεξήχθη το πρώτο σιωνιστικό συνέδριο¹, στο οποίο αποφασίστηκε το Πρόγραμμα της Βασιλείας. Στόχος του προγράμματος αυτού ήταν η ανάπτυξη του Εβραϊκού νομικά κατοχυρωμένου και διεθνώς αναγνωρισμένου κράτους στην Παλαιστίνη, μία περιοχή που τότε ήταν ακόμα υπό Οθωμανική κατοχή² (Israel Ministry of Foreign Affairs 2022). Η ιδέα δημιουργίας του Εβραϊκού κράτους ατσαλώθηκε από το έντονο αντισημιτικό κλίμα που κυριαρχούσε στην Ευρώπη, ιδιαίτερα κατά την περίοδο πριν και κατά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο. Εν τω μεταξύ οι χειρισμοί των Βρετανών σε ότι αφορά την Εντολή στην Παλαιστίνη και την διαχείριση του κενού που δημιούργησε η αποχώρηση των Οθωμανών από την περιοχή ήταν η απαρχή των εντάσεων μεταξύ Αράβων και Ισραηλινών και την ανάδειξη του εξτρεμιστικού εθνικισμού και στις δύο πλευρές. Αποτέλεσμα αυτού ήταν να διεξαχθούν τέσσερις διακρατικοί πόλεμοι το 1948, το 1956 το 1967 και το 1973). Γενικό χαρακτηριστικό όλων αυτών ήταν από τη μία ο υψηλός βαθμός οργάνωσης των Εβραίων και από την άλλη η οργανωτική αδυναμία των Αράβων, ειδικότερα πριν την εμφάνιση του Νάσσερ.

Είναι γεγονός, ότι ο εβραϊκός λαός υποχρεώθηκε να αγωνιστεί για την φυσική του επιβίωση καθ' όλη τη διάρκεια της ιστορίας του, με αποκορύφωμα το ναζιστικό ολοκαύτωμα του 20^{ου} αιώνα, όταν περίπου έξι εκατομμύρια άνθρωποι έχασαν τη ζωή τους. Κατόρθωσε όμως, να αναγεννηθεί από τις στάχτες του ολοκαυτώματος και να ιδρύσει το κράτος του στην ιστορική του πατρίδα. Όπως ήταν αναμενόμενο, οι Αραβικές χώρες αντέδρασαν άμεσα, καθώς την επόμενη της Διακήρυξης της Ανεξαρτησίας του Ισραήλ (14 Μαΐου 1948) ξεκίνησε ο πρώτος αραβοϊσραηλινός πόλεμος με την εισβολή των Αραβικών στρατευμάτων στην Παλαιστίνη. Στις 6 Οκτωβρίου του 1973, την ημέρα εορτασμού του εξιλασμού των εβραίων, πραγματοποιήθηκε ταυτόχρονη επίθεση κατά μήκος της Διώρυγας του Σουέζ από τους Αιγύπτιους και στην περιοχή των Υψιπέδων του Γκολάν από την Συρία. Ο στρατηγικός αιφνιδιασμός που υπέστη το Ισραήλ ήταν απόλυτος με συνέπεια τις πρώτες τρεις μέρες του πολέμου οι ισραηλινές ΕΔ να υποστούν μεγάλες

---

¹ Το όνομα «Σιωνισμός» προήλθε τη λέξη Σιών, ένα από τα αρχαία βιβλικά ονόματα της Ιερουσαλήμ.

² Ο όρος Παλαιστίνη χρησιμοποιήθηκε με γεωγραφική έννοια.

απώλειες. Σταδιακά η κατάσταση άλλαξε με τις ισραηλινές δυνάμεις να κάνουν προέλαση εντός της Συρίας και να φτάσουν σε απόσταση τριάντα χιλιομέτρων από την πρωτεύουσα Δαμασκό, ενώ και στο μέτωπο με την Αίγυπτο οι Ισραηλινές δυνάμεις κατάφεραν να διαπεραιώσουν σημαντικές δυνάμεις στη δυτική όχθη της Διώρυγας του Σουέζ, καθώς και να αποκόψουν μια ολόκληρη αιγυπτιακή Ταξιαρχία. Τα γεγονότα αυτά ανάγκασαν τις Αραβικές χώρες να ζητήσουν κατάπαυση του πυρός.

Ο πόλεμος του Γιομ Κιπούρ αποτελεί τον τέταρτο αραβοϊσραηλινό πόλεμο, είναι αποτέλεσμα της επιθυμίας των Αραβικών χωρών να ανακτήσουν τα εδάφη που απώλεσαν μετά τον πόλεμο των έξι ημερών, όταν το Ισραήλ κατόρθωσε να καταλάβει τη χερσόνησο του Σινά και τα Στενά της Γάζας από την Αίγυπτο, την Ιουδαία και τη Σαμάρια από την Ιορδανία και τα υψίπεδα του Γκολάν από την Συρία.

Επίσης είναι γεγονός ότι ο εν λόγω πόλεμος θεωρήθηκε αρχικά ως μια αντιπαράθεση που κατά κύριο λόγο αφορούσε το Ισραήλ, τη Συρία και την Αίγυπτο. Αρχικά, ήταν ένα σημείο καμπής στη συνεχιζόμενη σύγκρουση μεταξύ του Ισραήλ και του αραβικού κόσμου, η οποία πυροδότησε νέες πρωτοβουλίες και νέα συναισθήματα στους μουσουλμάνους. Εφόσον συνέβαινε αυτό, η Δαμασκός και το Κάιρο μπορούσαν να βασιστούν στην υποστήριξη της Σαουδικής Αραβίας και του Κουβέιτ τόσο σε χρήματα όσο και σε προμήθειες (το ισοδύναμο μιας ταξιαρχίας και μεγάλα χρηματικά ποσά). Η Αλγερία, το Μαρόκο και η Λιβύη ανέπτυξαν όλες αεροπορικές μονάδες στην Αίγυπτο (με την Αλγερία να στέλνει επίσης μια τεθωρακισμένη μεραρχία που έφτασε στο μέτωπο πολύ αργά). Στο πλευρό του Σαντάτ, ένα τάγμα Παλαιστινίων μαχητών ήταν επίσης εκεί.

Η παρούσα μελέτη έχει σκοπό να αναλύσει στρατηγικά τον πόλεμο του Γιομ Κιπούρ και να προβεί στην αξιοποίηση των εξαγομένων συμπερασμάτων που προκύπτουν με απώτερο στόχο την κατάλληλη χρησιμοποίηση όλων των διατιθέμενων μέσων (πολιτικών και στρατιωτικών) για την εξασφάλιση της εθνικής ανεξαρτησίας και της εδαφικής ακεραιότητας της χώρας, την αξιοποίηση τυχόν ευκαιριών προς όφελος των εθνικών συμφερόντων και φυσικά την ανάδειξη της εισβολής και παράνομης κατοχής του 37% της Κύπρου από την Τουρκία, ιδιαίτερα την παρούσα χρονική περίοδο με την παράνομη εισβολή της Ρωσίας στην Ουκρανία. Ο εν λόγω πόλεμος αποτελεί αντικείμενο της παρούσας μελέτης και θα αναλυθεί όπως παρακάτω.

- Κεφάλαιο 1^ο: Στο πρώτο μέρος του πρώτου κεφαλαίου θα γίνει ανάλυση των συνθηκών που είχαν διαμορφωθεί, των στόχων των αντιμαχόμενων, καθώς και των συνεργασιών που είχαν αναπτυχθεί πριν από τον πόλεμο. Επίσης θα γίνει μια σύντομη ανάλυση των προσωπικοτήτων των ηγετών των εμπλεκόμενων.
- Στο δεύτερο μέρος του κεφαλαίου θα γίνει αναφορά στις παρεμβάσεις που προέβησαν, τόσο οι Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής, όσο και η Σοβιετική Ένωση, πριν, κατά τη διάρκεια, αλλά και μετά το τέλος του πολέμου.

- Κεφάλαιο 2^ο: Στο δεύτερο κεφάλαιο θα γίνει μια ιστορική αναδρομή στους αραβοϊσραηλινούς πολέμους που προηγήθηκαν του Γιομ Κιπούρ. Καταγράφονται οι αιτίες, οι αφορμές και οι συνέπειες τους.
- Κεφάλαιο 3^ο: Στο τρίτο κεφάλαιο θα γίνει ανάλυση των γεγονότων στο νότιο μέτωπο του πολέμου
- Κεφάλαιο 4^ο: Στο τέταρτο κεφάλαιο θα αναλυθούν τα γεγονότα που έλαβαν χώρα στο βόρειο μέτωπο
- Κεφάλαιο 5^ο: Στο πέμπτο κεφάλαιο θα αναλυθεί η διεξαγωγή της μάχης στον αέρα και στη θάλασσα.
- Κεφάλαιο 6^ο: Στο έκτο κεφάλαιο θα αναφερθούν τα αποτελέσματα του πολέμου και οι συνέπειες του στην κατάσταση που διαμορφώθηκε στη Μέση Ανατολή και κυρίως σε ότι αφορά το Παλαιστινιακό.
- Στο τέλος της εργασίας παρουσιάζονται τα συμπεράσματα που προέκυψαν από την ανάλυση των γεγονότων καθώς και προτάσεις περί στρατηγικής.

Κεφάλαιο 1: Συνθήκες – Στόχοι – Συνεργασίες πριν τον πόλεμο – Παρεμβάσεις των δύο υπερδυνάμεων

Παρά το γεγονός ότι ο πόλεμος του Γιομ Κιπούρ αποτελούσε μία περιφερειακή σύγκρουση στη Μέση Ανατολή, επηρέασε το Διεθνές Σύστημα. Οι προεκτάσεις της οδήγησαν στην πρώτη πετρελαϊκή κρίση και τη Δύση σε μία βαθιά οικονομική κρίση. Επιπλέον, σε στρατιωτικό επίπεδο μπορεί να θεωρηθεί ως ένας σύντομος πόλεμος όπου εφαρμόστηκαν και δοκιμάστηκαν μία ποικιλία στρατιωτικών τεχνολογιών, στρατηγικών και τακτικών που έχουν προβολές ακόμα και σήμερα.

Όταν τέλειωσε ο Πόλεμος των Έξι Ημερών, το 1967, φαινόταν ότι το Ισραήλ είχε κερδίσει και ο στρατός του φάνηκε ανίκητος, καθώς συνέτριψε την παναραβική συμμαχία μέσα σε λίγες μέρες. Αποτέλεσμα ήταν να αποκτήσουν οι Ισραηλινοί τον έλεγχο στη χερσόνησο του Σινά, στα Υψίπεδα του Γκολάν, στη Δυτική Όχθη και στη Λωρίδα της Γάζας. Την διαμορφωθείσα κατάσταση οι Άραβες δεν την δέχθηκαν και αυτό ήταν εν γνώση των Ισραηλινών αξιωματούχων. Από τότε ήταν σφοδρή η επιθυμία τους να την ανατρέψουν το συντομότερο δυνατό (ιδιαίτερα η Αίγυπτος και η Συρία). Έτσι, η περιοχή περιήλθε σε μία εύθραυστη ειρήνη στα τέλη της δεκαετίας του 1960 και το ξέσπασμα μιας νέας σύγκρουσης ήταν πάντα πιθανό. Για το λόγο αυτό, οι Ισραηλινοί ανέπτυξαν ισχυρά οχυρωματικά έργα, κυρίως στη γραμμή Bar Lev στην ανατολική πλευρά της διώρυγας του Σουέζ. Έντονες προετοιμασίες γίνονταν επίσης στη Δαμασκό και στο Κάιρο για αυτήν την επικείμενη επόμενη φάση της μακροχρόνιας αραβο-ισραηλινής σύγκρουσης.

Ο διάδοχος του Nasser, Anwar Sadat, αντιλήφθηκε το βάθος της πολιτικής κρίσης στο οποίο είχε περιέλθει η Αίγυπτος, που προκλήθηκε από την καταστροφική, για τον αραβικό κόσμο, απώλεια του 1967. Ο Σαντάτ είδε ότι η Αίγυπτος βρισκόταν στα πρόθυρα της κατάρρευσης λόγω των οικονομικών δεινών της χώρας και της σχετικής αποτυχίας μιας μεγάλης ποικιλίας πρωτοβουλιών του Νάσερ. Για να αντιμετωπίσει την κατάσταση που είχε διαμορφωθεί, έλαβε μία σειρά από εκτεταμένα, και αμφιλεγόμενα μέτρα. Η υψηλή στρατηγική που υιοθέτησε, τον έφερε πιο κοντά στην απόφαση να ακολουθήσει μία φιλοδυτική προσέγγιση και ταυτόχρονα να αποφύγει την ένταση με τη Μόσχα (κάτι το οποίο είχε δεν είχε αποφύγει ο Νάσερ). Μία ένοπλη σύγκρουση με το Ισραήλ θα λειτουργούσε ως μέσο για να απεγκλωβίσει το έθνος του από την δύσκολη κατάσταση που είχε περιέλθει. Πέρα από την ανακατάληψη των απολεσθέντων εδαφών, θα λειτουργούσε σαν αφορμή για να ανακτήσει την αξιοπιστία του και το κύρος του ως ηγέτης, προκειμένου να εφαρμόσει τις φιλόδοξες προθέσεις του, τόσο στο εσωτερικό όσο και διεθνώς.

Αν και η εντύπωση που δόθηκε με την έναρξη του πολέμου ήταν ότι οι Άραβες επέτυχαν τον απόλυτο αιφνιδιασμό του Ισραήλ (με τις επιθέσεις της Αιγύπτου και της Συρίας στις 6 Οκτωβρίου), αυτό δεν είναι απολύτως ακριβές. Τα επιτελεία της εξωτερικής πολιτικής των Ισραηλινών, σε στρατιωτικό και διπλωματικό επίπεδο, προετοιμαζόταν για μια αραβική επίθεση, διατηρώντας σε σχετική ετοιμότητα ανθρώπινο δυναμικό και μέσα

για την αποτελεσματική αντιμετώπιση μίας αραβικής επίθεσης. Αυτό που δεν κατάφεραν οι μυστικές υπηρεσίες της χώρας ήταν να προβλέψουν τον χρόνο και την τακτική της αραβικής επίθεσης. Η ισραηλινή ηγεσία έπεσε επίσης στην παγίδα της φαινομενικής ύφεσης που τεχνηέντως κατάφερε να προβάλλει η αραβική πλευρά. Επιπλέον οι συχνές κινήσεις των αιγυπτιακών και συριακών στρατευμάτων το προηγούμενο διάστημα δημιούργησε ένα κλίμα σύγχυσης στους δρώντες της εξωτερικής πολιτικής και άμυνας του Ισραήλ.

Στο Τελ Αβίβ υπήρχε η αίσθηση ότι ο εξοπλισμός των αράβων από τους Σοβιετικούς είχε καθυστερήσει χαρακτηριστικά. Θεωρούσαν οι Ισραηλινοί αξιωματούχοι, ότι ο αιγυπτιακός στρατός δεν θα μπορούσε να ανταπεξέλθει στις απαιτήσεις ενός νέου πολέμου χωρίς την συμμετοχή των Σοβιετικών σε επίπεδο συμβουλευτικής και εξοπλισμών. Επιπλέον, η πρωθυπουργός Γκόλντα Μείρ φοβόταν ότι θα αποξενώσει τη χώρα από τις ΗΠΑ και τη Δύση αν εξαπέλυε μια δεύτερη προληπτική επίθεση, γι' αυτό επέλεξε να μην το κάνει. Ως εκ τούτου, ο ισραηλινός στρατός βρισκόταν σε μία θέση υποχρεωτικής αδράνειας την ώρα που τα πάντα έδειχναν ότι ένας νέος πόλεμος με τους Άραβες ήταν ακόμα πιθανός.

Οι εμπλεκόμενοι ηγέτες

Ανουάρ Σαντάτ (Αίγυπτος)

Ο Ανουάρ Σαντάτ υπήρξε αξιωματικός του στρατού και πολιτικός και διετέλεσε πρόεδρος της Αιγύπτου από το 1970 μέχρι τη δολοφονία του το 1981. Ο Σαντάτ αποφοίτησε από τη Στρατιωτική Ακαδημία του Καΐρου το 1938. Κατά τη διάρκεια του Β' Παγκοσμίου Πολέμου σχεδίασε να εκδιώξει τους Βρετανούς από την Αίγυπτο με τη βοήθεια των Γερμανών. Οι Βρετανοί τον συνέλαβαν και τον φυλάκισαν το 1942, αλλά δραπέτευσε δύο χρόνια αργότερα. Το 1946 ο Σαντάτ συνελήφθη αφού είχε εμπλακεί στη δολοφονία του φιλοβρετανού υπουργού Αμίν Οθμάν. φυλακίστηκε μέχρι την αθώωσή του το 1948. Το 1950 εντάχθηκε στην Οργάνωση Ελεύθερων Αξιωματικών του Gamal Abdel Nasser . συμμετείχε στο ένοπλο πραξικόπημα κατά της αιγυπτιακής μοναρχίας το 1952 και υποστήριξε την εκλογή του Νάσερ στην προεδρία το 1956. Ο Σαντάτ κατείχε διάφορα υψηλά αξιώματα που οδήγησαν στην θητεία του στην αντιπροεδρία (1964–66, 1969–70). Έγινε εν ενεργεία πρόεδρος μετά το θάνατο του Νάσερ, στις 28 Σεπτεμβρίου 1970, και εξελέγη πρόεδρος σε δημοψήφισμα στις 15 Οκτωβρίου.

Η εσωτερική και εξωτερική πολιτική του Σαντάτ ήταν εν μέρει μια αντίδραση ενάντια σε αυτές του Νάσερ και αντανakλούσε τις προσπάθειες του να βγει από τη σκιά του προκατόχου του. Μία από τις σημαντικότερες εγχώριες πρωτοβουλίες του Σαντάτ ήταν η πολιτική ανοιχτών θυρών γνωστή ως *infitāh* (αραβικά: «άνοιγμα»), ένα πρόγραμμα μεγάλων οικονομικών μεταρρυθμίσεων που περιλάμβανε αποκέντρωση και διαφοροποίηση της οικονομίας καθώς και προσπάθειες προσέλκυσης παραγόντων του εμπορίου και ξένων επενδύσεων. Οι προσπάθειες του Σαντάτ για απελευθέρωση της οικονομίας είχαν σημαντικό κόστος, συμπεριλαμβανομένου του υψηλού πληθωρισμού και

της άνισης κατανομής του πλούτου, βαθύνοντας την ανισότητα και οδηγώντας σε δυσарέσκεια που αργότερα θα συνέβαλλε σε ταραχές για τα τρόφιμα τον Ιανουάριο του 1977.

Από τον πόλεμο του Γιομ Κιπούρ, ο Σαντάτ βγήκε με πολύ αυξημένο κύρος ως ο πρώτος Άραβας ηγέτης που ανακατέλαβε πραγματικά κάποια εδάφη από το Ισραήλ. Μετά τον πόλεμο, ο Σαντάτ εργάστηκε για την ειρήνη στη Μέση Ανατολή . Πραγματοποίησε μια ιστορική επίσκεψη στο Ισραήλ (19–20 Νοεμβρίου 1977), κατά τη διάρκεια της οποίας ταξίδεψε στην Ιερουσαλήμ για να καταθέσει το σχέδιό του για μια ειρηνευτική διευθέτηση ενώπιον του Ισραηλινού Κνεσέτ (κοινοβούλιο). Αυτό ξεκίνησε μια σειρά διπλωματικών προσπαθειών που ο Σαντάτ συνέχισε παρά την έντονη αντίθεση από το μεγαλύτερο μέρος του αραβικού κόσμου και της Σοβιετικής Ένωσης. Ο πρόεδρος των ΗΠΑ, Τζίμι Κάρτερ μεσολάβησε στις διαπραγματεύσεις μεταξύ Σαντάτ και Μπεγκίν που κατέληξαν στη συμφωνία του Camp David στις 17 Σεπτεμβρίου 1978. Αυτή αποτέλεσε μια προκαταρκτική ειρηνευτική συμφωνία μεταξύ Αιγύπτου και Ισραήλ. Ο Σαντάτ και ο Μπεγκίν τιμήθηκαν με το Νόμπελ Ειρήνης το 1978 και οι συνεχιζόμενες πολιτικές διαπραγματεύσεις τους κατέληξαν στην υπογραφή, στις 26 Μαρτίου 1979, μιας συνθήκης ειρήνης μεταξύ της Αιγύπτου και του Ισραήλ - η πρώτη μεταξύ του τελευταίου και οποιασδήποτε αραβικής χώρας. Από τα στοιχεία του βιογραφικού προκύπτει το συμπέρασμα ότι επρόκειτο για δραστήριο και δυναμικό άνθρωπο με έντονα ηγετικά στοιχεία και στρατιωτικές γνώσεις και δεξιότητες. Η προοπτική ήταν μία ειρηνική διευθέτηση με το Ισραήλ προκειμένου ο αραβικός κόσμος να βγει από τον Κυκεώνα μία διαρκούς πολεμικής αναμέτρησης με το Ισραήλ³.

Χαφέζ αλ Άσαντ

Μεγαλωμένος από μια οικογένεια Αλαουιτών, ο Άσαντ το 1952 εισήλθε στη Στρατιωτική Ακαδημία της Χομς, αποφοιτώντας τρία χρόνια αργότερα ως πιλότος της πολεμικής αεροπορίας. Ενώ εξορίστηκε στην Αίγυπτο (1959–61) κατά τη διάρκεια της βραχύβιας ένωσης της Συρίας με την Αίγυπτο στην Ηνωμένη Αραβική Δημοκρατία, ο Άσαντ και άλλοι στρατιωτικοί σχημάτισαν μια επιτροπή για να αναβιώσουν το κόμμα Μπάαθ. Μετά την ανάληψη της εξουσίας με το κόμμα αυτό, το 1963 έγινε διοικητής της αεροπορίας. Το 1966, αφού συμμετείχε σε ένα πραξικόπημα που ανέτρεψε την πολιτική ηγεσία του κόμματος και έστειλε τους ιδρυτές του στην εξορία, έγινε υπουργός Άμυνας. Κατά τη διάρκεια της υπουργίας του Άσαντ, η Συρία υπέστη ήττα από το Ισραήλ στον Πόλεμο των Έξι Ημερών. Στη συνέχεια μπήκε σε ένα παρατεταμένο ανταγωνισμό για την εξουσία στην Συρία. Εργάστηκε για την αναβάθμιση του συριακού στρατού, με τη συνδρομή της Σοβιετικής Ένωσης και για τη βελτίωση των υποδομών στο εσωτερικό της χώρας του (πολλά από τα δημόσια έργα που πραγματοποιήθηκαν στη Συρία

---

³ Biography.com (2022), Anwar el-Sadat, διαθέσιμο στο <https://www.biography.com/political-figure/anwar-el-sadat>

χρηματοδοτήθηκαν από Άραβες χορηγούς και διεθνή χρηματοπιστωτικά ιδρύματα). Φρόντισε επίσης να εξοντώσει του πολιτικούς του αντιπάλους ακόμα και με αθέμιτα μέσα.

Στις εξωτερικές υποθέσεις ο Άσαντ προσπάθησε να καθιερώσει τη Συρία ως ηγέτη του αραβικού κόσμου. Αν και στον πόλεμο του Γιομ Κιπούρ ο Άσαντ ξεκίνησε σαν σύμμαχος του Σαντάτ, η εξέλιξη του πολέμου τον έκανε να τρέφει έντονη δυσαρέσκεια για αυτόν. Η δράση του ηγέτη των Συρίων στον πόλεμο του Γιομ Κιπούρ δείχνει έναν άνθρωπο αποφασιστικό και προσηλωμένο στους στόχους του χωρίς δισταγμούς⁴.

Εφρέμ Κατζίρ

Ο καθηγητής Ephraim Katzir - διαπρεπής επιστήμονας και ο τέταρτος Πρόεδρος του Κράτους του Ισραήλ - γεννήθηκε στο Κίεβο το 1916. Παράλληλα με την επιστημονική του έρευνα, ο καθηγητής Κατζίρ ασχολήθηκε σε βάθος με τις κοινωνικές και εκπαιδευτικές πτυχές της επιστήμης. Ήταν επικεφαλής μιας κυβερνητικής επιτροπής για τη χάραξη μιας εθνικής επιστημονικής πολιτικής, εκπαιδευσε μια γενιά νεότερων επιστημόνων, μετέφρασε σημαντικό υλικό στα εβραϊκά και βοήθησε στη δημιουργία ενός δημοφιλούς επιστημονικού περιοδικού. Υπηρέτησε ως Επικεφαλής Επιστήμονας του Υπουργείου Άμυνας του Ισραήλ και Πρόεδρος της Εταιρείας για την Προώθηση της Επιστήμης στο Ισραήλ, της Ισραηλινής Βιοχημικής Εταιρείας, του Εθνικού Συμβουλίου Έρευνας και Ανάπτυξης και του Συμβουλίου για την Προώθηση της Εκπαίδευσης στις Επιστήμες. Τρία γεγονότα-ορόσημα «καθόρισαν» την Προεδρία του Κατζίρ. Η θητεία του ξεκίνησε στις 24 Μαΐου 1973, λίγο πριν από το ξέσπασμα του πολέμου του Γιομ Κιπούρ και ακριβώς ένα χρόνο μετά τον θάνατο του αδερφού του, που δολοφονήθηκε στην τρομοκρατική επίθεση τον Μάιο του 1972 στο Αεροδρόμιο Ben-Gurion. Ένα τρίτο σημαντικό γεγονός ήταν όταν δέχθηκε την επίσκεψη του Προέδρου της Αιγύπτου Σαντάτ στην Ιερουσαλήμ τον Νοέμβριο του 1977⁵.

Σε αντίθεση με τους ηγέτες των Αιγυπτίων και των Συρίων, δεν είχε άμεση στρατιωτική εμπειρία ενώ το προφίλ του φανέρωνε χαμηλότερο επίπεδο αποφασιστικότητας.

Συνθήκες, στόχοι, συνεργασίες πριν τον πόλεμο

Οι συνθήκες που είχαν διαμορφωθεί μετά τον πόλεμο των έξι ημερών, που έλαβε χώρα τον Ιούνιο του 1967, ήταν τέτοιες που στους ηγέτες και το λαό των αραβικών χωρών κυριαρχούσε ο πόθος για την ανάκτηση των χαμένων εδαφών και της χαμένης τους

---

⁴ The Famous People (2022), Hafez al-Assad Biography, διαθέσιμο στο <https://www.thefamouspeople.com/profiles/hafez-al-assad-6012.php>

⁵ Jewish Virtual Library (2022), Ephraim Katzir, διαθέσιμο στο <https://www.jewishvirtuallibrary.org/ephraim-katzir>

τιμής και υπερηφάνειας. Όπως έχει ήδη αναφερθεί, οι στρατιωτικές εκτιμήσεις των Ισραηλινών δεν είχαν αποκλείσει ποτέ το ενδεχόμενο εκδήλωσης μιας μεγάλης αιγυπτιακής επίθεσης κατά μήκος της διώρυγας του Σουέζ. Η Ισραηλινή πολεμική αεροπορία αποτελούσε, κατά την εκτίμηση των ιδίων, έντονα αποτρεπτικό παράγοντα για τους Αιγυπτίους για να ξεκινήσουν μία νέα πολεμική αναμέτρηση με αυτούς και σε συνδυασμό με την ολοκληρωτική ήττα που υπέστησαν το 1967, δεν θα ξεκινήσουν ένα νέο πόλεμο (τουλάχιστον πριν εξασφαλίσουν ότι είχε εκλείψει ο κίνδυνος της Ισραηλινής πολεμικής αεροπορίας). Την λύση στο πρόβλημα αυτό την έδωσαν οι Σοβιετικοί με την προμήθεια μεγάλου αριθμού πυραύλων εδάφους - αέρος. Μάλιστα την εποχή εκείνη είχαν καταγραφεί σοβαρές υπόνοιες στις ΗΠΑ ότι η Σοβιετική Ένωση είχε παραχωρήσει στους Αιγύπτιους πυρηνικές κεφαλές (ο Κίσσιγκερ κατά κάποιες πληροφορίες είχε προειδοποιήσει την Σοβιετική πλευρά για τους κινδύνους από την εισαγωγή πυρηνικών όπλων στη Μέση Ανατολή)⁶.

Ο βασικός στόχος των Αραβικών χωρών ήταν να γυρίσουν τον χρόνο πίσω στις παραμονές του πολέμου των έξι ημερών του 1967, σε ότι αφορά τόσο στην ανάκτηση των εδαφών που απώλεσαν κατά τη διάρκεια του εν λόγω πολέμου, όσο και στις αραβοϊσραηλινές σχέσεις. Ο πολιτικός στόχος της Αιγύπτου και της Συρίας ήταν να προκαλέσουν δύο σοβαρά χτυπήματα στο Ισραήλ τόσο ισχυρά που θα όπλιζαν τα χέρια των δύο υπερδυνάμεων και θα τις ανάγκαζαν, να επέμβουν και να πείσουν το Ισραήλ στην αποκατάσταση των συνόρων στο status quo πριν τον πόλεμο του 1967, χωρίς να απαιτήσουν από τις αραβικές χώρες να υπογράψουν συμφωνίες ειρήνης με το Ισραήλ. Η τελευταία προϋπόθεση ήταν απαραίτητη καθώς που οι Άραβες θεωρούσαν ότι με τον τρόπο αυτό δεν θα δινόταν οιασδήποτε μορφής νομιμοποίηση της διατήρησης του κράτους του Ισραήλ στη Μέση Ανατολή.

Από την πλευρά του Ισραήλ ο αρχικός του στόχος ήταν να μη γίνει πόλεμος, καθώς είχε γίνει αντιληπτό ότι το ξέσπασμα και μόνο ενός πολέμου θα αποτελούσε ένα πολιτικό πλεονέκτημα για τους Άραβες. Στην απευκταία για το Ισραήλ περίπτωση που θα ξεσπούσε πόλεμος θα έπρεπε να καταβληθεί κάθε προσπάθεια ώστε στην αρχική τους επίθεση οι Άραβες να μην αποκτούσαν κανένα ουσιαστικό στρατιωτικό πλεονέκτημα. Επιπλέον η αντίδραση του Ισραήλ θα έπρεπε να έχει ως αποτέλεσμα την όσο το δυνατόν μεγαλύτερης έκτασης καταστροφή των αραβικών (κυρίως των στρατιωτικών) υποδομών τους, διότι αυτό θα του έδινε ένα σαφές πλεονέκτημα για τα επόμενα χρόνια (αφού η απώλεια σημαντικών υποδομών θα αποτελούσε αποτρεπτικό παράγοντα για μελλοντικές επιθετικές ενέργειες των αράβων). Επίσης βασικός στόχος του Ισραήλ ήταν η κατάληψη αραβικών εδαφών για να το χρησιμοποιήσει ως διαπραγματευτικό ατού⁷. Επίσης πολύ σημαντικό

---

⁶ John W. Finney, 1973, Officials Suspect Russians Sent Atom Arms to Egypt, New York Times, διαθέσιμο στο <https://www.nytimes.com/1973/11/22/archives/officials-suspect-russians-sent-atom-arms-to-egypt-atomic-weapons.html>

⁷ Hrothsige Frithowulf (2022). The background of the Yom Kippur War, διαθέσιμο στο <https://malevus.com/yom-kippur-war/>

ήταν το γεγονός ότι το Τελ Αβίβ άσκησε επιδέξια πίεση στην Ουάσιγκτον ενεργοποιώντας υποτιθέμενα το σχέδιο ανάπτυξης πυρηνικών όπλων στις πιο θανατηφόρες ώρες της μάχης (και ειδικότερα στις 7, 8 και 9 Οκτωβρίου για να πείσει τον Πρόεδρο Νίξον για το πόσο άσχημα ήταν τα πράγματα.

Από πλευράς συνεργασιών, οι οποίες προέκυψαν πριν την έναρξη του πολέμου, αξιοσημείωτη ήταν η συνεργασία μεταξύ των αραβικών χωρών και ιδιαίτερα της Αιγύπτου και της Συρίας η οποία έφτασε σε πολύ υψηλό επίπεδο, γεγονός που αποδείχτηκε τόσο από την επιτυχή εκτέλεση από την Αίγυπτο και τη Συρία του σχεδίου παραπλανήσεως των ισραηλινών ΕΔ, αλλά και από τον άψογο συντονισμό που επετεύχθη στην έναρξη του πολέμου κατά την ταυτόχρονη επίθεση της Αιγύπτου και της Συρίας στο Ισραήλ σε δύο μέτωπα. Η συνεργασία αυτή στηριζόταν στις πολύ καλές σχέσεις που είχαν αναπτύξει οι ηγέτες των δύο χωρών. Ο πρόεδρος της Αιγύπτου Ανουάρ Σαντάτ και ο πρόεδρος της Συρίας Χαφέζ αλ Άσαντ⁸.

Η συνεργασία αυτή των δύο χωρών συνεχίστηκε και κατά τη διάρκεια του πολέμου και είχε καταλυτικό ρόλο στην έκβαση του πολέμου, καθώς έπειτα από τις ισραηλινές επιθέσεις προς την κατεύθυνση της Δαμασκού, οι Σύριοι ζήτησαν πειστικά από τους Αιγύπτιους να τους ανακουφίσουν, εξαπολύοντας μια επίθεση που θα ανάγκαζε τους Ισραηλινούς να αποσύρουν δυνάμεις από το συριακό μέτωπο και να τις μεταφέρουν στο Σινά. Πολύ σημαντική ήταν η συνεργασία που είχαν αναπτύξει οι αραβικές χώρες με την Σοβιετική Ένωση. Είναι χαρακτηριστικό ότι στην Αίγυπτο υπήρχαν σύμβουλοι επί στρατιωτικών θεμάτων από την Σοβιετική Ένωση. Επίσης πολλοί Άραβες αξιωματικοί εκπαιδευόντουσαν στη Σοβιετική Ένωση, τόσο στον χειρισμό των οπλικών συστημάτων που προμήθευε η εν λόγω χώρα την πατρίδα τους, όσο και ως επιτελείς. Φυσικά η προμήθεια οπλικών συστημάτων στις αραβικές χώρες από την Σοβιετική Ένωση συνεχίστηκε και κατά τη διάρκεια του πολέμου.

Παρεμβάσεις των δύο υπερδυνάμεων

Η απειλή μιας νέας αραβο-ισραηλινής αντιπαράθεσης δεν χαροποίησε καμία από τις υπερδυνάμεις. Η απόφαση του ΟΠΕΚ να αυξήσει δραματικά την τιμή του βαρελιού πετρελαίου το 1973 απλώς πρόσθεσε στις ανησυχίες που είχαν ήδη ο Νίξον και ο Μπρέζνιεφ σχετικά με τις πιθανές οικονομικές επιπτώσεις. Οι ανησυχίες ενισχύθηκαν από την de facto πυρηνοποίηση του Ισραήλ⁹.

---

⁸ Itamar Rabinovich (2017), Syria and the Six-Day War: A 50-years perspective, διαθέσιμο στο <https://www.brookings.edu/blog/markaz/2017/05/30/syria-and-the-six-day-war-a-50-years-perspective/>

⁹ History.com (2009), The Yom Kippur War brings United States and USSR to brink of conflict, διαθέσιμο στο <https://www.history.com/this-day-in-history/the-yom-kippur-war-brings-united-states-and-ussr-to-brink-of-conflict>

Έτσι, το καλοκαίρι του 1972, η Σοβιετική Ένωση και οι Ηνωμένες Πολιτείες δήλωσαν δημόσια τη συμφωνία τους να τερματίσουν τον πόλεμο ειρηνικά και να διατηρήσουν τα πράγματα ως είχαν. Το Κάιρο, το οποίο είχε επιδοθεί σε πολεμικές προετοιμασίες που την περίοδο εκείνη βρισκόταν στο απόγειο τους, αντέδρασε αμέσως, ενώ παράλληλα οι Σοβιετικούς στρατιωτικούς συμβούλους να εγκαταλείπουν τη χώρα (αν και παρέμειναν στη Συρία). Κατά τη διάρκεια του επόμενου έτους, οι εντάσεις αυξάνονταν σταθερά καθώς και οι δύο πλευρές τελειοποίησαν τις αντίστοιχες στρατηγικές τους κατά τις πυρετώδεις προετοιμασίες τους για σύγκρουση. Τόσο η Μόσχα όσο και η Ουάσιγκτον ήταν αδύναμες να αποτρέψουν μια καταστροφή που είχε ήδη αρχίσει να εκτυλίσσεται.

Το μέγεθος της αδυναμίας τους προκύπτει από τη δεδομένη μεγάλη γεωπολιτική αξία της Μέσης Ανατολής, αλλά και τον ολοένα και αυξανόμενο ανταγωνισμό των δύο υπερδυνάμεων, που δεν ευνοούσε το ξέσπασμα εμπόλεμης σύρραξης η οποία θα τις έφερνε άμεσα αντιμέτωπες. Ο πόλεμος του Γιομ Κιπούρ διεξήχθη στην καρδιά του ψυχρού πολέμου και ήταν σίγουρο ότι οι δύο υπερδυνάμεις θα παρενέβαιναν, τόσο καθ' όλη τη διάρκεια του πολέμου, όσο πριν αλλά κυρίως και μετά από αυτόν. Είναι χαρακτηριστικό δε, ότι τον Σεπτέμβριο του 1973 λίγες μέρες πριν ξεσπάσει ο πόλεμος ανέλαβε τα καθήκοντα του υπουργού των εξωτερικών των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής ο εβραϊκής καταγωγής Χένρυ Κίσινγκερ, ο οποίος λόγω της καταγωγής του δέχθηκε σκληρή κριτική από συμπατριώτες του, που τον κατηγορήσαν, ότι ενώ ήταν ο πρώτος εβραίος υπουργός εξωτερικών των ΗΠΑ, ήταν ένας ψυχρός χειριστής των θεμάτων που αφορούσαν το Ισραήλ και ακόμα περισσότερο ότι «μισούσε τον εβραίο εαυτό του».¹⁰

Η απόφαση του, ιδιαίτερα αποδυναμωμένου από το σκάνδαλο Γουότεργκεϊτ, προέδρου των ΗΠΑ Ρίτσαρντ Νίξον να αποστείλει με μια τεράστια αερομεταφορά, οπλικά συστήματα και εξοπλισμό στον ισραηλινό στρατό είχε καθοριστική σημασία στην τελική έκβαση του πολέμου, γεγονός που αναγνωρίστηκε από τον ισραηλινό λαό.¹¹ Μια τεράστια αεροπορική γέφυρα (Επιχείρηση Nickel Grass) ιδρύθηκε με πρόσθετη υποστήριξη από το ναυτικό. Οι επιθέσεις του ισραηλινού στρατού τροφοδοτήθηκαν και τα αποθέματα εξοπλισμού αναπληρώθηκαν χάρη στους χιλιάδες τόνους που παρασχέθηκαν με αυτόν τον τρόπο. Παράλληλα, με παρόμοιο τρόπο οι Σοβιετικοί συμμετείχαν στις πολεμικές προετοιμασίες των αράβων καθώς παρείχε τα απαραίτητα εργαλεία και ειδικούς για την αναζωογόνηση των αραβικών δυνάμεων. Η υποστήριξη που παρείχε η Σοβιετική Ένωση στις αραβικές χώρες ήταν πολύπλευρη και ιδιαίτερα σημαντική, καθώς προμήθευε κυρίως την Αίγυπτο και τη Συρία με μαχητικά αεροσκάφη, με συστοιχίες αντιαεροπορικών πυραύλων, αλλά και με πυραύλους επιφανείας μεγάλου βεληνεκού, τόσο πριν την έναρξη, όσο και κατά τη διάρκεια του πολέμου. Εφοδίασε την Αίγυπτο και

---

¹⁰ Sheehan, E. (1976) *The Arabs, Israelis, and Kissinger: A Secret History of American Diplomacy in the Middle East* (σ.173). New York: Reader s Digest.

¹¹ Kochavi N. (2009) *Nixon and Israel forging a conservative partnership* (σ. 8) Albany state University of New York Press

τη Συρία με αεροσκάφη MIG-21, άρματα μάχης T-55 και T-62 και, κυρίως, εκατοντάδες αντιαρματικά και αντιαεροπορικά βλήματα¹². Είναι χαρακτηριστικό ότι παρά την εκπληκτική νίκη του ισραηλινού ναυτικού, που κατέστρεψε τους Σύριους κοντά στη Λατάκεια στις 7 και τους Αιγύπτιους στη Νταμιέτα στις 8 και 9 Οκτωβρίου, η Μόσχα συνέχισε να τροφοδοτεί τη Συρία και, σε μικρότερο βαθμό, την Αίγυπτο (συχνά μέσω λιβυκών λιμανιών). Σε λιγότερο από τρεις εβδομάδες, σχεδόν 400 άρματα μάχης και μια σημαντική ποσότητα ανταλλακτικών, πυρομαχικών κ.λπ. στάλθηκαν στη Δαμασκό. Επιπλέον, περιστασιακά υπήρχε άμεση στρατιωτική βοήθεια από συμμάχους της ΕΣΣΔ όπως η Κούβα και η Βόρεια Κορέα.

Η πιο χαρακτηριστική παρέμβαση που έλαβε χώρα κατά τη διάρκεια του πολέμου συνέβη στην πιο κρίσιμη φάση του, όταν οι ισραηλινές χερσαίες δυνάμεις κατόρθωσαν να περικυκλώσουν την τρίτη αιγυπτιακή Στρατιά, με αποτέλεσμα η Σοβιετική Ένωση να απειλήσει ότι θα επέμβει στρατιωτικά κατά του Ισραήλ και ότι θα έθετε σε επιφυλακή ορισμένες από τις δυνάμεις της στην Ευρώπη. Η απειλή αυτή, ανάγκασε τον υπουργό εξωτερικών των ΗΠΑ να διατάξει μια αυξημένη αμερικανική στρατιωτική ετοιμότητα, συμπεριλαμβανομένου και ενός αυξημένου πυρηνικού συναγερμού.¹³

Το Συμβούλιο Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών αποφάσισε με το ψήφισμα 338 την κατάπαυση του πυρός στις 22 Οκτωβρίου 1973. Το Ισραήλ όμως, θέλοντας να εκμεταλλευτεί το γεγονός του αποκλεισμού της τρίτης αιγυπτιακής Στρατιάς παραβίασε το ψήφισμα και συνέχισε τις επιθέσεις. Έπειτα από τις έντονες διαμαρτυρίες της Σοβιετικής Ένωσης και υπό τον κίνδυνο ο πόλεμος να μετατραπεί σε μία απευθείας αναμέτρηση των δύο υπερδυνάμεων, οι Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής κατόρθωσαν, κατόπιν ισχυρών πιέσεων του εβραϊκής καταγωγής υπουργού των εξωτερικών, να πείσουν το Ισραήλ να σταματήσει τις εχθροπραξίες.

Παρά το γεγονός ότι η Σοβιετική Ένωση υποστήριξε την προσπάθεια του Αραβικού Πολέμου (μεταξύ 1967 και 1970, το Ισραήλ και η Αίγυπτος διεξήγαγαν έναν πόλεμο φθοράς χαμηλής έντασης), προτίμησε να αποτρέψει μια πλήρη κρίση. Κύρια αιτία της στάσης τους αυτής ήταν το γεγονός ότι δεν υπήρχε βεβαιότητα για τις προοπτικές νίκης των αραβικών εθνών και εργάστηκαν για να παραμείνουν οι συνθήκες που θα τους επέτρεπαν να διατηρήσουν την περιφερειακή τους επιρροή. Το καθεστώς του Χαφέζ-ελ Άσαντ έχει ανασυνταχθεί στη Δαμασκό με στόχο την ανακατάληψη των Υψωμάτων του Γκολάν.

---

¹² William Quandt (1976), *Soviet Policy in the October 1973 War*, διαθέσιμο στο <https://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/reports/2006/R1864.pdf>

¹³ Kissinger, Henry (1982) *years of Upheaval* (σ.) Boston: Little, Brown

Κεφάλαιο 2: Ιστορική Αναδρομή των Αραβοϊσραηλινών Πολέμων που προηγήθηκαν

Η πρόθεση των Εβραίων να ιδρύσουν το κράτος τους στην περιοχή της Παλαιστίνης αποτέλεσε τη διαχρονική αιτία για το ξέσπασμα μίας σειράς εμπόλεμων συγκρούσεων μεταξύ των Αράβων και των Ισραηλινών. Κοινό χαρακτηριστικό όλων ήταν το γεγονός ότι απέναντί στους Ισραηλινούς πάντα ήταν ενωμένος ο Αραβικός κόσμος.

Ο πρώτος πόλεμος διεξήχθη το 1948, όταν τα Αραβικά Κράτη με την υποστήριξη της Αραβικής Ενώσεως, αρνήθηκαν να αναγνωρίσουν το ψήφισμα των ΗΕ για τη διαίρεση της Παλαιστίνης και την ίδρυση δύο κρατών, του Εβραϊκού και του Παλαιστινιακού. Τα Αραβικά Κράτη απείλησαν πως, σε περίπτωση ίδρυσης Εβραϊκού κράτους θα κατέφευγαν στη βίαιη καταστροφή του. Την επόμενη της Διακήρυξης της Ανεξαρτησίας του Ισραήλ (14 Μαΐου 1948), τα Αραβικά στρατεύματα εισέβαλαν στην Παλαιστίνη (15 Μαΐου 1948).

Πόλεμος της ανεξαρτησίας (15 Μαΐου 1948 -15 Οκτωβρίου 1949)

Στον Πόλεμο της ανεξαρτησίας οι Ισραηλινοί βρέθηκαν να πολεμούν ταυτόχρονα σε τρία μέτωπα. Στο βόρειο μέτωπο μάχονταν εναντίον του Αραβικού Απελευθερωτικού Στρατού και των στρατών της Συρίας και του Λιβάνου, στο κεντρικό μέτωπο εναντίον του στρατού του Ιράκ, της Αραβικής Λεγεώνας και τμημάτων του Αραβικού Απελευθερωτικού Στρατού ενώ στο νότιο μέτωπο εναντίον του αιγυπτιακού στρατού και ομάδων Αράβων ατάκτων. Ο πόλεμος διακόπηκε δύο φορές με εκκευρία τον Ιούνιο και τον Ιούλιο του 1949.

Η πρώτη εκκευρία (11 Ιουνίου 1948) ήταν για 28ημέρες. Έτσι την 9η Ιουλίου αφού απέρριψαν το προτεινόμενο Σχέδιο του διαμεσολαβητή των ΗΕ, κόμη Μπερναντότ, και οι δυο πλευρές ήταν προετοιμασμένες για την αναπόφευκτη σύγκρουση. Οι ισραηλινές ένοπλες δυνάμεις σχεδίαζαν να περάσουν στην επίθεση. Μέχρι τότε η πρωτοβουλία των κινήσεων ανήκε στους Άραβες, ενώ οι Ισραηλινοί είχαν περιοριστεί σε αμυντικό ρόλο έναντι στις αραβικές επιθέσεις. Στη συνέχεια όμως οι πρωτοβουλίες θα περάσουν στα χέρια των Ισραηλινών.

Παρά τη στρατιωτική και οικονομική υπεροχή των Αραβικών κρατών, τα στρατεύματά τους υπέστησαν οδυνηρή ήττα, ώστε αναγκάστηκαν να καθίσουν στο τραπέζι των διαπραγματεύσεων, προκειμένου να φθάσουν σε συμφωνίες οριστικής εκκευρίας με το Ισραήλ (1949).

Τα Αραβικά Κράτη συνέχισαν να μην αποδέχονται την ύπαρξη του κράτους του Ισραήλ και σχημάτισαν μια ακόμη συμμαχία η οποία θα διόρθωνε τα λάθη και τις αποτυχίες του πολέμου του 1948. Η δημιουργία του σχηματισμού συμμαχίας των Αραβικών κρατών, προήλθε από την κοινή αντίληψη πως καμία αραβική χώρα δεν ήταν ικανή να αντιμετωπίσει το κράτος του Ισραήλ από μόνη της.

Ο πόλεμος της Ανεξαρτησίας, έδωσε υπόσταση στο πιο σημαντικό γεγονός, την καθιέρωση του κράτους του Ισραήλ, παρά το γεγονός ότι ο πόλεμος δεν έληξε με κάποια πολιτική συμφωνία μεταξύ του Ισραήλ και των Αράβων γειτόνων, αλλά μόνο με συμφωνίες εκεχειρίας¹⁴.

Εκστρατεία του Σινά (29 Οκτωβρίου 1956)

Η Χερσόνησος του Σινά είναι μια κατάξερη έρημος σε σχήμα αντεστραμμένου τριγώνου. Λειτουργεί ως διάδρομος σύνδεσης αλλά και ως διαχωριστικό φράγμα ανάμεσα στην Αίγυπτο και το Ισραήλ, και αποτελεί ιδανικό ορμητήριο για την επίθεση της μιας χώρας στην άλλη.

Στη διάρκεια των επτά ετών που πέρασαν από την υπογραφή των συμφωνιών οριστικής εκεχειρίας, αντί να επιτευχθούν συμφωνίες ειρήνης, το χάσμα ανάμεσα στο Ισραήλ και τα αραβικά κράτη διευρύνθηκε και η κατάσταση κατά μήκος των συνόρων του Ισραήλ επιδεινώθηκε. Οι Άραβες ενέμειναν στην πολιτική τους να αρνούνται το γεγονός ότι το Ισραήλ υφίσταται ως κυρίαρχο κράτος. Παρά το γεγονός ότι είχε διεξαχθεί ο Πόλεμος της Ανεξαρτησίας οι αιτίες του πολέμου και οι λόγοι πίσω από την εχθρότητα των αραβικών κρατών έναντι του Ισραήλ εξακολουθούσαν να υπάρχουν

Ο πόλεμος στο Σινά (1956) αποτελεί εξαιρετική περίπτωση στην ιστορία των Ισραηλινό-Αραβικών πολέμων, όπου το Ισραήλ ενώθηκε με τις Γαλλία και Αγγλία σε συμμαχία, για να επιτεθεί στην Αίγυπτο. Καθένας από τους συμμάχους είχε διαφορετικούς λόγους στο ξεκίνημα του πολέμου, ενώ κοινός παρονομαστής ήταν η θέληση να ανατρέψουν το επιθετικό καθεστώς του Νάσερ, ο οποίος εθνικοποίησε το κανάλι του Σουέζ, απέκλεισε τα στενά Τυράν για την Ισραηλινή ναυσιπλοΐα και επιτάχυνε τα προγράμματα εξοπλισμών στη Μέση Ανατολή (διά της Τσεχο-Αιγυπτιακής συμφωνίας εξοπλισμών), ώστε η Αίγυπτος να αποκτήσει στρατιωτική υπεροπλία έναντι του Ισραήλ.

Το Ισραήλ δημιούργησε την εντύπωση ότι θα πραγματοποιούσε επίθεση εναντίον της Ιορδανίας σε αντίποινα για τις τρομοκρατικές ενέργειες που είχαν ως αφετηρία τα εδάφη της. Όμως την 29η Οκτωβρίου 1956 στις 17:00 ξεκίνησε η εκστρατεία με τη ρίψη αλεξιπτωτιστών βαθιά μέσα στο κεντρικό Σινά, στην ανατολική είσοδο του περάσματος Μίτλα επιτυγχάνοντας έτσι το στοιχείο του αιφνιδιασμού.

Ο πόλεμος αυτός οδήγησε σε μια δεκαετία ηρεμίας επί του νοτίου συνόρου του Ισραήλ και άνοιξε τα στενά του Τυράν για την ισραηλινή ναυτιλία. Το μεγαλύτερο επίτευγμα, ήταν η ενδυνάμωση της ισραηλινής αποτρεπτικής ισχύος. Επίσης η εκστρατεία του Σινά ενίσχυσε την αραβική επίγνωση ότι ένας πόλεμος εναντίον του Ισραήλ

---

¹⁴ US Department of State Archives (2022), The Arab – Israeli War of 1948, διαθέσιμο στο <https://2001-2009.state.gov/r/pa/ho/time/cwr/97178.htm>

αποτελούσε εξαιρετικά περίπλοκη κίνηση, η οποία θα απαιτούσε ιδιαίτερα αυξημένα μέσα και προσπάθειες. Επιπλέον, ένας τέτοιος πόλεμος θα είχε εξαιρετικά υψηλό κόστος¹⁵.

Πόλεμος των έξι ημερών (05 Ιουνίου 1967)

Την εκστρατεία του Σινά του 1956 ακολούθησε μια περίοδος σχετικής ηρεμίας κατά μήκος της ισραηλινό - αιγυπτιακής μεθορίου τόσο στη Λωρίδα της Γάζας όσο και στο Σινά, που οφειλόταν κυρίως στην παρουσία της δύναμης των Ηνωμένων Εθνών, χωρίς όμως η κατάσταση στη Μέση Ανατολή να έχει εισέλθει σε μια περίοδο γαλήνης.

Η αραβική συμμαχία εναντίον του Ισραήλ εδραιώθηκε από την υποστήριξη της Σοβιετικής Ένωσης, η οποία εφοδίαζε αφειδώς με όπλα τις αραβικές χώρες και κατά συνέπεια αποτέλεσε μια υπαρκτή απειλή προς το Ισραήλ. Αφού εξάντλησε κάθε πολιτική εναλλακτική προσπάθεια επίλυσης της κρίσης, το Ισραήλ αποφάσισε να επιτεθεί, για να αποφύγει την περίσφιξη γύρω από τα εδάφη του.

Η Ισραηλινή αεροπορία επιτέθηκε στις 07:45 στην Αίγυπτο και σε διάρκεια τριών ωρών κατάστρεψε στο έδαφος 304 από τα 419 αεροσκάφη της Αιγυπτιακής αεροπορίας. Στις 12:15 με όλες του τις αεροπορικές δυνάμεις επιτέθηκε ταυτόχρονα εναντίον της Συριακής και της Ιορδανικής αεροπορίας αλλά και της Ιρακινής Βάσης «Habbaniya» , καταστρέφοντας 52 από τα 112 Συριακά αεροσκάφη, καθώς και 28 Ιορδανικά και 10 Ιρακινά αεροσκάφη στο έδαφος. Η επίθεση του Ισραηλινού στρατού άρχισε μισή ώρα μετά από αυτή της αεροπορίας στο Σινά και με την αεροπορική κυριαρχία που διέθετε, έφθασε στην Διώρυγα του Σουέζ, όπου η Αίγυπτος το βράδυ της 8ης Ιουνίου δέχθηκε κατάπαυση του πυρός, έχοντας 11.500 νεκρούς και 700 κατεστραμμένα άρματα μάχης.

Το Ισραήλ επικράτησε των Αραβικών δυνάμεων και μέσα σε έξι Ημέρες κατέλαβε τη χερσόνησο του Σινά και τα στενά της Γάζας (από την Αίγυπτο), την Ιουδαία και τη Σαμάρια (Ιορδανία), καθώς και τα υψίπεδα του Γκολάν (Συρία). Ο πόλεμος του Ιουνίου του 1967 ήταν υψίστης στρατιωτικής, εθνικής και πολιτικής σημασίας. Η στρατιωτική ισχύς του Ισραήλ το 1967 αποτελούσε απάντηση σε μια υπάρχουσα απειλή τεράστιου μεγέθους. Αποτελούσε επίσης την πιο εντυπωσιακή πανωλεθρία του αραβικού στρατού. Επιπλέον, το Ισραήλ, απουσία ειρήνης, κατάφερε «να υπερασπίσει τις καλύτερες αμυντικές γραμμές που μπορούν να χαραχτούν στον χάρτη της Μέσης Ανατολής, χωρίς να χρειάζεται να υπομείνει – προς το παρόν- πιέσεις από φιλικά προσκείμενες πλευρές να αποχωρήσει». Το Ισραήλ διατήρησε τα εδάφη που κατέκτησε ως μέσα διαπραγμάτευσης, τα οποία θα αντάλλασσε μόνο με πολιτικές συμφωνίες που θα σύναπτε με τις γείτονες χώρες.

Η ήττα των Αραβικών Κρατών σε έξι μέρες, δεν σταμάτησε τη βία στη Μέση Ανατολή. Αντίθετα, προκάλεσε περαιτέρω βία σε μια άλλη μορφή πολέμου, τον Πόλεμο

---

¹⁵ Motti Golani (2022), Israel Studies An Anthology : The Sinai War and Suez Crisis, 1956-7, διαθέσιμο στο <https://www.jewishvirtuallibrary.org/israel-studies-an-anthology-the-sinai-war>

φθοράς, ο οποίος ξεκίνησε αμέσως μετά το τέλος του πολέμου των Έξι Ημερών και συνεχίστηκε μέχρι τον Αύγουστο του 1970¹⁶.

Πόλεμος φθοράς (1968 – 1970)

Μετά τη λήξη του πολέμου των Έξι ημερών, το Ισραήλ θεώρησε ότι οι συγκρούσεις είχαν φτάσει στο τέλος τους και ότι κατά μήκος των συνόρων του θα επικρατούσε γαλήνη, κάτι που διαψεύστηκε μόλις τρεις βδομάδες αργότερα, όταν λόγω ενός σοβαρού επεισοδίου που έλαβε χώρα στη Διώρυγα του Σουέζ ξεκίνησε ένας πόλεμος που έγινε γνωστός ως «Πόλεμος Φθοράς». Αν και λιγότερο θεαματικός από ένα συμβατικό πόλεμο, διήρκεσε από το 1967 μέχρι τον Αύγουστο του 1970. Ο εν λόγω πόλεμος στην ουσία ήταν ένας στατικός πόλεμος κατά μήκος του καναλιού του Σουέζ, την κοιλάδα της Ιορδανίας και τις εμπροσθοφυλακές στα Υψίπεδα του Γκολάν.

Ο Πόλεμος φθοράς ήταν ο πρώτος από τους μεσανατολικούς πολέμους που είχε ως αποτέλεσμα την ενεργό συμμετοχή της Σοβιετικής Ένωσης στο μέτωπο της Αιγύπτου με την ριζική αναδιάταξη της αεράμυνας του εναέριου χώρου της Διώρυγας του Σουέζ και της γύρω περιοχής αλλά και με τη χρήση αεροσκαφών MIG-21 με Σοβιετικούς χειριστές. Το ενδεχόμενο μεγαλύτερης σοβιετικής συμμετοχής, συντέλεσε στη συμφωνία παύσης πυρός (Αύγουστος 1970), ενώ οι μάχες συνεχίστηκαν στο Ιορδανικό και Συριακό μέτωπο για έναν ακόμα μήνα (Σεπτέμβρης 1970 «Μαύρος Σεπτέμβρης»), εξαιτίας της βαθιάς ρήξης μεταξύ της Ιορδανίας και των παλαιστινιακών τρομοκρατικών οργανώσεων.

Ο Πόλεμος των Έξι Ημερών και ο Πόλεμος φθοράς, εδραίωσαν την πεποίθηση στην πλευρά των αραβικών κρατών, πως η μεταξύ τους συνεργασία είναι αναπόφευκτη, προκειμένου να αντιμετωπίσουν το κράτος του Ισραήλ¹⁷.

---

¹⁶ Robert McNamara (2020), Six-Day War in 1967 Reshaped the Middle East - Conflict Between Israel and Arab Neighbors, διαθέσιμο στο <https://www.thoughtco.com/1967-six-day-war-4783414>

¹⁷ Mercurial Essays (2018), Arab / Israeli Conflicts From 1960 – 1970, διαθέσιμο στο <https://bemercurial.com/arab-israeli-conflicts-from-1960-1970/>

Κεφάλαιο 3: Το Νότιο Μέτωπο

Η παραπλάνηση

Η Στρατιωτική Υπηρεσία Πληροφοριών του Ισραήλ ήταν σε θέση να αξιολογεί σωστά τις εξελίξεις στον αραβικό κόσμο και με την πάροδο των ετών είχε αναπτύξει ένα αποτελεσματικό σύστημα συλλογής πληροφοριών. Μετά την άνοδο του Σαντάτ στην αιγυπτιακή προεδρία υπήρξαν τέσσερις περίοδοι κλιμάκωσης της έντασης, στις οποίες η Αίγυπτος πραγματοποίησε μεγάλες επιστρατεύσεις και προετοιμάστηκε για πόλεμο. Η Ισραηλινή αμυντική γραμμή κατά μήκος της Διώρυγας είχε πολλές φορές τεθεί σε επιφυλακή και σε όλες τις περιπτώσεις οι ισραηλινές δυνάμεις είχαν ενισχυθεί και είχαν κινηθεί προς τα εμπρός.

Το πρωί της προηγούμενης μέρας από την έναρξη του πολέμου δόθηκαν οδηγίες στους πολεμικούς ανταποκριτές του ισραηλινού Τύπου να μην μεγαλοποιούν τις πληροφορίες που έφθαναν από το εξωτερικό σχετικά με τη μεγάλη συγκέντρωση αραβικών στρατευμάτων κατά μήκος των συνόρων του Ισραήλ, αλλά να τονίζουν ότι οι ισραηλινές ΕΔ παρακολουθούσαν τις εξελίξεις και λάμβαναν όλα τα απαιτούμενα μέτρα. Το ίδιο πρωί ο στρατηγός Ελαζάρ αποφάσισε να θέσει τις ισραηλινές ΕΔ σε κατάσταση επιφυλακής «Γ», γεγονός που σημαίνει ότι ο μόνιμος στρατός θα βρισκόταν στον υψηλότερο βαθμό επιφυλακής.

Ένα γεγονός που παρερμηνεύθηκε από την πλευρά των Ισραηλινών ήταν ότι παρά το γεγονός ότι είχαν την πληροφορία ότι στο Κάιρο και στη Δαμασκό έφθαναν τεράστια μεταγωγικά αεροσκάφη για να παραλάβουν τις οικογένειες που διέμεναν εκεί, καθώς οι πρόεδροι της Αιγύπτου και της Συρίας είχαν ειδοποιήσει τους δύο Ρώσους πρέσβεις αντίστοιχα, ότι θα ξεσπούσε πόλεμος, η Στρατιωτική Υπηρεσία Πληροφοριών του Ισραήλ θεωρούσε ότι οι Αιγύπτιοι μαζί με τους Σύριους είχαν αποφασίσει να δώσουν τέλος στην παρουσία των Σοβιετικών στη χώρα τους¹⁸.

Μία νύχτα πριν ξεσπάσει ο πόλεμος η πολιτική και στρατιωτική ηγεσία του Ισραήλ ήταν ιδιαίτερα ανήσυχοι, αλλά ελάχιστοι πίστευαν ότι η χώρα τους αντιμετώπιζε έναν άμεσο κίνδυνο. Αν είχαν αντιληφθεί εγκαίρως ότι οι εκτιμήσεις τους ήταν εσφαλμένες, η ιστορία των επόμενων ημερών θα ήταν πολύ διαφορετική.

Ένας ακόμα βασικός λόγος που οι Ισραηλινοί υπέστησαν αυτόν τον στρατηγικό αιφνιδιασμό ήταν η πεποίθηση που είχε η πολιτική ηγεσία του Ισραήλ, κυρίως ο υπουργός Εθνικής Αμύνης Μοσέ Νταγιάν, ότι λόγω της υπόσχεσης που είχε δώσει ο υπουργός εξωτερικών των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής Χένρυ Κίσινγκερ στον πρόεδρο της Αιγύπτου για έναρξη διπλωματικής διαδικασίας σε σύντομο χρονικό διάστημα, ο Σαντάτ δεν θα διακινδύνευε την έναρξη ενός πολέμου που υπήρχαν πολλές πιθανότητες να χάσει, ενώ μπορούσε να κερδίσει αυτά που ήθελε μέσω συνομιλιών. Αυτό οδήγησε την πολιτική

---

¹⁸ Hrothsige Frithowulf (2022).

ηγεσία του Ισραήλ στο συμπέρασμα ότι η αιγυπτιακή στρατιωτική ανάπτυξη στις αρχές Οκτωβρίου ήταν απλώς πίεση για βελτίωση της διαπραγματευτικής θέσης της Αιγύπτου σε πιθανές συνομιλίες για την ειρήνη που θα λάμβαναν χώρα εν ευθέτω χρόνο.¹⁹

Η έναρξη της αιγυπτιακής επίθεσης

Οι Σύριοι και οι Αιγύπτιοι αξιολόγησαν το οδυνηρό για αυτούς μάθημα από την καταστροφή που υπέστησαν το 1967 πριν ξεκινήσουν την επιχείρηση Badr. Οι Αιγύπτιοι, που πίστευαν ότι ο αεροπορικός οπλισμός των Ισραηλινών ήταν η μεγαλύτερη δύναμή τους, ανέπτυξαν πυραύλους SAM για να δημιουργήσουν μια αντιαεροπορική ασπίδα για την προστασία των δυνάμεων που θα ενεργούσαν στη γραμμή Bar-Lev. Το Κάιρο επιχείρησε να διασπάσει τη γραμμή Bar-Lev με πολεμικά μέσα υψηλής τεχνολογίας για την εποχή και κανόνια νερού που σχεδιάστηκαν να καταστρέψουν τα αμμόδη εμπόδια που ανέπτυξαν οι Ισραηλινοί. Επιπλέον ο αιγυπτιακός στρατός, φοβούμενος την αντίδραση των Ισραηλινών τεθωρακισμένων, προώθησε μεγάλο πλήθος αντιαρματικών πυραύλων στους στρατιώτες πρώτης γραμμής.

Ο αιγυπτιακός στρατός, σίγουρος για το αριθμητικό του πλεονέκτημα, ξεκίνησε την επιχείρηση Badr στις δύο η ώρα το μεσημέρι της 6ης Οκτωβρίου 1973, μια ιερή ημέρα στο εβραϊκό ημερολόγιο. Τότε ήταν που περίπου 240 αιγυπτιακά αεροσκάφη πέταξαν πάνω από τη Διώρυγα του Σουέζ και εισήλθαν στον εναέριο χώρο του Σινά. Η αποστολή τους ήταν να πλήξουν διάφορους ισραηλινούς στόχους στο Σινά, στους οποίους συμπεριλαμβάνονταν τρία στρατιωτικά αεροδρόμια, οι συστοιχίες των πυραύλων επιφανείας – αέρος Hawk, σταθμοί ραντάρ, θέσεις μέσου πυροβολικού, καθώς και κέντρα διοικητικής μέριμνας.

Ταυτόχρονα 2.000 πυροβόλα άνοιξαν πυρ σε όλο το μήκος του μετώπου. Κατά το πρώτο λεπτό της επίθεσης 10.500 αιγυπτιακά βλήματα έπεσαν πάνω στις ισραηλινές θέσεις. Στις 14:15 το πρώτο κύμα επίθεσης αποτελούμενο από 8.000 πεζικάριους διέσχισε τη Διώρυγα. Στο μεγαλύτερο μέρος του μετώπου οι Αιγύπτιοι διέσχισαν τη Διώρυγα σε περιοχές που δεν καλύπτονταν από τα πυρά των ισραηλινών οχυρών ή δεν είχαν οργανωμένη άμυνα. Οι απώλειες των Αιγυπτίων κατά την πρώτη φάση της διάβασης της Διώρυγας ανέρχονταν στον αριθμό των 208 στρατιωτών²⁰.

Όλο το βάρος που εκδηλώθηκε και στα 180 χιλιόμετρα μήκους της Διώρυγας της Σουέζ έπεσε πάνω στους 436 συνολικά ισραηλινούς στρατιώτες που επάνδρωναν μια σειρά από οχυρώσεις που απείχαν μεταξύ τους 11 έως 13 χιλιόμετρα, και στα τρία άρματα μάχης που βρίσκονταν κοντά στην όχθη. Οι στρατιώτες αυτοί υπηρετούσαν την ετήσια

---

¹⁹ Safran, (1974) "The War and the Future of the Arab-Israeli Conflict," Foreign Affairs, Vol. 52 (σ.216)

²⁰ Herzog C. (2010) (σ.434-436)

θητεία τους και αποτελούσαν ένα αντιπροσωπευτικό δείγμα των πολιτών της Ιερουσαλήμ.²¹

Τις μεσημεριανές ώρες της 6ης Οκτωβρίου, άρχισαν να καταφθάνουν αναφορές από τα οχυρά που βρίσκονταν κατά μήκος της Διώρυγας, οι οποίες περιέγραφαν τους μαζικούς βομβαρδισμούς πυροβολικού, τις αεροπορικές επιθέσεις, τη διαπεραίωση των αιγυπτιακών στρατευμάτων στην ανατολική όχθη της Διώρυγας και τις μάχες που διεξάγονταν.

Κατά τη διάρκεια της νύχτας 6 προς 7 Οκτωβρίου και το επόμενο πρωί η στρατιωτική κατάσταση επιδεινώθηκε. Ο αιγυπτιακός στρατός επέκτεινε τα προγεφυρώματα που είχε κατασκευάσει και ανέπτυξε πρόσθετες δυνάμεις σε όλη τη διώρυγα του Σουέζ. Κατά τη διάρκεια της νύχτας, πολλά από τα φυλάκια που αποτελούσαν τη Γραμμή Μπαρ-Λεβ κατά μήκος του καναλιού είχαν περικυκλωθεί και αρκετοί στρατιώτες είχαν συλληφθεί από τον αιγυπτιακό στρατό²².

Παρά τις ιδιαίτερα δυσμενείς συνθήκες που είχαν διαμορφωθεί για το Ισραήλ η πρωθυπουργός της χώρας Γκόλντα Μέιρ είχε ξεκαθαρίσει στο μυαλό της ποιος ήταν ο βασικός στόχος που της είχε απομείνει μετά την έναρξη του πολέμου. Συγκεκριμένα το κύριο θέμα που την απασχολούσε ήταν εάν το Ισραήλ θα μπορούσε να θεωρηθεί ως ένα αδύναμο κράτος που υπέστη μια ήττα ή θα εξακολουθούσε να είναι το ισχυρότερο κράτος στη Μέση Ανατολή. Με συνέπεια οι Η.Π.Α να συνεχίσουν να θεωρούν το Ισραήλ ως ένα στρατηγικό πλεονέκτημα για το οποίο αξίζει να πληρώσουν προκειμένου να προστατεύσουν τα συμφέροντά τους. Ή θα μπορούσε να θεωρηθεί ως μια «χάρτινη τίγρη» όπως είχε πει ο υπουργός Εθνικής Άμυνας Μοσέ Νταγιάν²³ που δεν θα άξιζε τον κόπο να τεθούν σε κίνδυνο τα συμφέροντα των ΗΠΑ.

Αν επιβεβαιώνονταν τα λόγια του Νταγιάν τότε οι ΗΠΑ θα αναγκάζονταν να υποστηρίξουν το αίτημα των Αράβων για αποχώρηση του Ισραήλ από τις γραμμές της 4ης Ιουνίου 1967. Το αίτημα αυτό βρισκόταν στο επίκεντρο της πολιτικής διαπραγμάτευσης πριν από τον πόλεμο, και το Ισραήλ το είχε απορρίψει σθεναρά. Έτσι, η Μέιρ ήταν αποφασισμένη να τερματίσει τον πόλεμο με ένα στρατιωτικό επίτευγμα που θα ξεκαθάριζε ότι το Ισραήλ ήταν ακόμα ισχυρότερο από τις αραβικές χώρες.²⁴

---

²¹ Herzog C. (2010) (σ.438)

²² Hrothsige Frithowulf (2022).

²³ ISA, Discussion in the War Cabinet, 7 October, 37 Years since the Out break of the Yom Kippur War
<http://www.archives.gov.il/archives/#/Archive/0b0717068001c167/File/0b07170684ce409f/Item/0907170684d1ad5b>

²⁴ Richard Nixon Presidential Library (RNL), file: 610/06.

Η πρώτη ισραηλινή αντεπίθεση

Το πρωί της 8ης Οκτωβρίου πραγματοποιήθηκε η πρώτη αντεπίθεση των ισραηλινών ΕΔ εναντίον των αιγυπτιακών δυνάμεων που βρίσκονταν στην ανατολική όχθη της διώρυγας του Σουέζ. Σύμφωνα με το σχέδιο, μια ισραηλινή Μεραρχία θα εξαπέλυε μια συγκεντρωτική αντεπίθεση από τον Βορρά προς τον Νότο προελαύνοντας κατά μήκος της ανατολικής ακτής της διώρυγας, αφήνοντας ωστόσο μια απόσταση περίπου τριών χιλιομέτρων ανάμεσα στο δεξιό πλευρό της και της Διώρυγας του Σουέζ, προκειμένου να μην υπάρχει κίνδυνος να δεχθεί αντιαρματικά πυρά από τα παρόχθια αναχώματα.

Η Μεραρχία που διεξήγαγε την επίθεση αποτελείτο από τρεις τεθωρακισμένες Ταξιαρχίες και το εντελώς παράδοξο ήταν ότι η επίθεση αυτή πραγματοποιήθηκε χωρίς να λάβει μέρος το πεζικό (ούτε καν μονάδες μηχανοκίνητου πεζικού), χωρίς αεροπορική υποστήριξη και μόνο με τη κάλυψη δύο πυροβολαρχιών. Μια τέτοια επίθεση δεν θα μπορούσε να έχει καμιά τύχη απέναντι σε έναν εχθρό που είχε συγκεντρώσει στο πεδίο της μάχης έναν μεγάλο αριθμό αντιαρματικών όπλων.

Από τις 9 Οκτωβρίου και μετά, οι ισραηλινές δυνάμεις κατάφεραν να σταθεροποιήσουν τις γραμμές τους και να συγκρατήσουν τις αιγυπτιακές δυνάμεις, οι οποίες έκτοτε και μέχρι το τέλος του πολέμου δεν κατάφεραν να αποκομίσουν άλλα εδαφικά κέρδη. Οι Αιγύπτιοι εξαπέλυαν επιθέσεις καθημερινά, όμως σταδιακά οι ισραηλινές δυνάμεις εξοικειώθηκαν με τον αντίπαλο τους και τις δυνατότητες που του παρείχε ο υπερσύγχρονος εξοπλισμός του και ανέπτυξαν τρόπους αντιμετώπισης των αντιαρματικών πυραύλων Sagger. Με τη χρήση προπετασμάτων καπνού και συγκεντρωτικών πυρών πυροβολικού κατόρθωσαν να ελαχιστοποιήσουν τις επιπτώσεις των αιγυπτιακών πυραύλων.²⁵

Στις 12 Οκτωβρίου διεξήχθη μια αποφασιστική συζήτηση για τη στρατιωτική πολιτική σχετικά με το νότιο μέτωπο, στην οποία συμμετείχαν η στρατιωτική ηγεσία, ο επικεφαλής της Μοσάντ και τα μέλη του Πολεμικού Υπουργικού Συμβουλίου. Ο Αρχηγός των ισραηλινών ΕΔ Ντείβιντ Ελαζάρ, ανέφερε ότι βρισκόταν σε δίλημμα για το αν θα εκτελούσε επιθετική ενέργεια με στόχο τη διέλευση της Διώρυγας. Υποστήριζε ότι λόγω των συνεχόμενων μαχών είχε επέλθει εξάντληση, τόσο των μαχητών όσο και της αεροπορίας και με δεδομένο ότι δεν υπήρχε ανεφοδιασμός στρατιωτικού εξοπλισμού, οι ισραηλινές ΕΔ είχαν μεγάλη ανάγκη για κατάπαυση του πυρός. Εάν δεν επιτυγχανόταν, θα προκύπταν πολύ δύσκολες συνθήκες, που θα απαιτούσαν την επιστράτευση μαθητών λυκείου, φοιτητών και Εβραίων της διασποράς. Ως εκ τούτου, το κύριο ερώτημα που πρόκυπτε ήταν αν η πραγματοποίηση της επίθεσης την επόμενη μέρα θα αύξανε ή θα μείωνε τις πιθανότητες κατάπαυσης του πυρός.

25Herzog C. (2010) (σ.454-462)

Ο Διοικητής του νότιου μετώπου στο Μπαρ-Λεβ, παρουσίασε τα πλεονεκτήματα και τους κινδύνους της διέλευσης της Διώρυγας ενώ δύο αιγυπτιακές μεραρχίες με περίπου 500 άρματα μάχης βρίσκονταν δυτικά της. Ωστόσο, τόνισε την πεποίθησή του ότι τα πλεονεκτήματα δικαιολογούν τους κινδύνους. Ενώ η συζήτηση γινόταν σε ζοφερή ατμόσφαιρα, έγινε γνωστό ότι οι Αιγύπτιοι επρόκειτο να ξεκινήσουν τη δεύτερη φάση της επίθεσης τους. Ο Ελαζάρ είπε: «Ελπίζω να το κάνουν επίθεση. Το περιμέναμε αρκετές μέρες». Αποφασίστηκε λοιπόν να αναβληθεί η ισραηλινή επίθεση, με βάση την ελπίδα ότι οι ισραηλινές ΕΔ θα σταματούσαν την επίθεση των Αιγυπτίων θα κατέστρεφαν εκατοντάδες άρματα μάχης και θα άλλαζαν την ισορροπία δυνάμεων στο νότιο μέτωπο.²⁶

Από την πλευρά της Αιγύπτου, ο υπουργός Εθνικής Αμύνης με τη σύμφωνη γνώμη του Σαντάτ, πίεζε τον Αρχηγό των ΕΔ στρατηγό Σαζλί να διαπεραιώσει τις τεθωρακισμένες του δυνάμεις στην ανατολική όχθη και να επιτεθεί στα περάσματα Μίτλα και Γκίντι. Ο Αιγύπτιος υπουργός εξέδωσε τις σχετικές διαταγές τρεις φορές σε διάστημα 24 ωρών, όμως και τις τρεις φορές ο στρατηγός Σαζλί αρνήθηκε να τις εκτελέσει, επικαλούμενος την επικίνδυνη κατάσταση που θα μπορούσε να δημιουργηθεί για τις αιγυπτιακές δυνάμεις. Τελικά δόθηκε απευθείας διαταγή στις αιγυπτιακές τεθωρακισμένες δυνάμεις να επιτεθούν στις 14 Οκτωβρίου.

Κατά την πρώτη φάση της διάβασης της Διώρυγας, οι Αιγύπτιοι είχαν διαπεραιώσει χίλια από τα χίλια επτακόσια άρματα μάχης, αφήνοντας πίσω περίπου τριακόσια πενήντα άρματα κοντά στη δυτική όχθη και άλλα διακόσια πενήντα ως στρατηγική εφεδρεία. Η απόφαση για τη μεταφορά των δυνάμεων αυτών στην ανατολική όχθη της Διώρυγας χαρακτηρίστηκε από τον στρατηγό Σαζλί ως το μεγαλύτερο λάθος που έκαναν οι Αιγύπτιοι στον πόλεμο. Στην ουσία η κίνηση αυτή είχε ως αποτέλεσμα να απομείνει μόνο μία τεθωρακισμένη Ταξιαρχία να υπερασπίζεται την δυτική όχθη της Διώρυγας.²⁷

Η κρίσιμη αρματομαχία

Το πρωί της Κυριακής 14 Οκτωβρίου 1973 οι αιγυπτιακές τεθωρακισμένες δυνάμεις εξαπέλυσαν την επίθεσή τους. Με τον τρόπο αυτό ξεκίνησε μια από τις μεγαλύτερες αρματομαχίες της ιστορίας στην οποία έλαβαν μέρος δύο χιλιάδες άρματα μάχης σε όλο το μήκος του μετώπου. Οι ισραηλινές δυνάμεις ανέμεναν αυτή τη μάχη και είχαν προετοιμαστεί κατάλληλα. Στον Βορρά

Οι Αιγύπτιοι πίεσαν τις επιμηκυμένες ισραηλινές γραμμές, όμως μέχρι το απόγευμα οι ισραηλινές δυνάμεις είχαν καταφέρει να καταστρέψουν πενήντα άρματα και να αναγκάσουν να οπισθοχωρήσουν στο σημείο από το οποίο είχαν ξεκινήσει. Οι

---

26 ISA, A-7250/6.

²⁷ Shazly S. (1980) *The Crossing of the Suez* (σ 55-62), San Francisco: American Mideast Research,

Αιγύπτιοι δεν τα πήγαν καλά ούτε και στον κεντρικό τομέα, καθώς οι ισραηλινοί είχαν τοποθετηθεί σε πλεονεκτικές θέσεις πάνω στα υψώματα, άφησαν τις αιγυπτιακές τεθωρακισμένες μονάδες να πλησιάσουν και έπειτα τους επιτέθηκαν από αποστάσεις που δεν ξεπερνούσαν τα εκατό μέτρα. Το τέλος της μάχης βρήκε τους Αιγύπτιους να έχουν απολέσει ενενήντα τρία άρματα, ενώ οι Ισραηλινοί μόνο τρία. Αντίστοιχη ήταν η κατάσταση και στον νότιο τομέα.

Στη διάρκεια της ημέρας οι Αιγύπτιοι εξέδωσαν αισιόδοξες ανακοινώσεις που έκαναν το γύρω του κόσμου το απόγευμα όμως, της ίδιας ημέρας όταν ο Αιγύπτιος υπουργός Εθνικής Αμύνης Αχμεντ Αλί αντιλήφθηκε τι είχε συμβεί έδωσε αμέσως εντολή στις αιγυπτιακές δυνάμεις να επιστρέψουν στις αρχικές τους θέσεις.

Η μάχη αυτή υπήρξε το σημείο καμπής στον πόλεμο του Σινά οι Αιγύπτιοι έχασαν διακόσια εξήντα τέσσερα άρματα και πάνω από χίλιους άντρες, ενώ οι απώλειες των Ισραηλινών ήταν μόνο δέκα άρματα, Όταν ο Διοικητής της Δεύτερης αιγυπτιακής Στρατιάς στρατηγός Σάαντ Μαμούν συνειδητοποίησε τα αποτελέσματα αυτής της μοιραίας μάχης υπέστη καρδιακή προσβολή.²⁸ Ο Αρχηγός των αιγυπτιακών ΕΔ στρατηγός Σαζλί παραδέχτηκε σε έγγραφό του που κοινοποίησε στους διοικητές του ότι σε όλους τους άξονες προέλασης οι αιγυπτιακές δυνάμεις είχαν αποτύχει, με αποτέλεσμα να ανακοπεί η προέλασή τους και να υποστούν βαριές απώλειες σε άρματα μάχης.

Η διάβαση της Διώρυγας από τους Ισραηλινούς

Το πρωί της επόμενης ημέρας δόθηκε εντολή στην ισραηλινή τεθωρακισμένη Ταξιαρχία που ήταν συγκεντρωμένη στη διάρκεια της νύχτας να κινηθεί και στη διάρκεια της νύχτας να διασχίσει τη Διώρυγα. Παρά τις αντιξοότητες που συνάντησε κατά την κίνηση της η Ταξιαρχία στη 01:35 της 16^{ης} Οκτωβρίου 1973 δέκα ημέρες μετά την αιγυπτιακή επίθεση στην ανατολική όχθη, το πρώτο κύμα ισραηλινών στρατευμάτων διέσχισε τη Διώρυγα και πέρασε στη Δυτική όχθη. Μέχρι τις 08:00 είχε δημιουργηθεί ένα προγεφύρωμα που ξεκινούσε από τη Μεγάλη Πικρή Λίμνη και έφτανε πέντε χιλιόμετρα βορειότερα σύμφωνα με το σχέδιο.

Οι Αιγύπτιοι από την πλευρά τους είχαν ενημερωθεί για την ύπαρξη ισραηλινών δυνάμεων στη δυτική όχθη της Διώρυγας αλλά οι πληροφορίες τους ήταν λιγοστές και δεν προκαλούσαν ανησυχία. Τα διάφορα επίπεδα της αιγυπτιακής διοίκησης είχαν τυφλωθεί σε τέτοιο βαθμό από τις επιτυχίες των πρώτων ημερών ώστε να θεωρούν ότι η επιχείρηση αυτή των Ισραηλινών ήταν ένας κακός μπελάς που θα αντιμετωπιζόταν εύκολα. Παρά το γεγονός της αρχικής υποτίμησης της κατάστασης το Γενικό Επιτελείο αποφάσισε να πραγματοποιηθεί αντεπίθεση από την 25^η Τεθωρακισμένη Ταξιαρχία που άνηκε στην Τρίτη Αιγυπτιακή Στρατιά. Η εν λόγω Ταξιαρχία αποτελείτο από 96 άρματα μάχης,

---

²⁸ Herzog C. (2010) (σ.468 - 473)

μεγάλο αριθμό τεθωρακισμένων οχημάτων μεταφοράς προσωπικού, στοιχεία πυροβολικού καθώς και φάλαγγες οχημάτων που κυρίως μετέφεραν τρόφιμα και καύσιμα.

Την κίνηση της 25^{ης} Ταξιαρχίας είχαν εντοπίσει οι Ισραηλινοί με πτήση ενός αναγνωριστικού και της είχαν στήσει ενέδρα, με αποτέλεσμα στη μάχη που ακολούθησε οι αιγυπτιακές δυνάμεις να υποστούν μεγάλες απώλειες. Συγκεκριμένα καταστράφηκαν ογδόντα έξι άρματα μάχης όλα τα τεθωρακισμένα οχήματα μεταφοράς προσωπικού καθώς και όλες οι φάλαγγες εφοδιασμού. Οι απώλειες των Ισραηλινών ήταν τέσσερα άρματα.

Οι ισραηλινές δυνάμεις που είχαν καταφέρει να βρίσκονται στη δυτική πλευρά της Διώρυγας ανέρχονταν σε τέσσερις τεθωρακισμένες ταξιαρχίες, μία μηχανοκίνητη ταξιαρχία πεζικού και μία ταξιαρχία αλεξιπτωτιστών. Επίσης οι Ισραηλινοί είχαν καταφέρει να εξουδετερώσουν τις συστοιχίες των πυραύλων SAM σε ένα βάθος δεκαπέντε χιλιομέτρων στη δυτική πλευρά της Διώρυγας με αποτέλεσμα να έχουν αποκτήσει την υπεροχή στον αέρα και να είναι πλέον σε θέση να παρέχουν στις χερσαίες δυνάμεις εγγύς αεροπορική υποστήριξη.

Η κατάσταση έβαινε συνεχώς επιδεινούμενη για τις αιγυπτιακές δυνάμεις και έπειτα από παρέμβαση των δύο υπερδυνάμεων και ιδιαίτερα της Σοβιετικής Ένωσης, η οποία έβλεπε ότι το σχέδιο υποστήριξης των αραβικών χωρών κινδύνευε να αποτύχει, καθώς διαφαινόταν πάλι ο κίνδυνος ολοκληρωτικής κατάρρευσης των Αράβων, πραγματοποιήθηκε συνεδρίαση του Συμβουλίου Ασφαλείας των ΗΕ το οποίο με το ψήφισμα 338 απαιτούσε την κατάπαυση του πυρός.

Το απόγευμα της 22ας Οκτωβρίου τέθηκε σε ισχύ η κατάπαυση του πυρός, που βρήκε την Τρίτη Αιγυπτιακή Στρατιά με κομμένες τις κύριες γραμμές ανεφοδιασμού της. Χιλιάδες στρατιώτες είχαν τραπεί σε άτακτη φυγή. Ολόκληροι σχηματισμοί είχαν αποκοπεί, σε πολλές περιοχές επικρατούσε πανικός καθώς διάφορες μονάδες προσπαθούσαν να διαφύγουν. Καθώς ξημέρωνε, οι αιγυπτιακές που βρίσκονταν στην ανατολική όχθη άρχισαν να βάζουν εναντίον των ισραηλινών δυνάμεων που βρίσκονταν απέναντί τους, πάνω στα αιγυπτιακά αναχώματα της δυτικής όχθης. Οι ισραηλινές δυνάμεις είχαν εντολή να σεβαστούν την κατάπαυση του πυρός, αλλά σε περίπτωση που οι Αιγύπτιοι την παραβίαζαν, να αντιμετωπίσουν τις επιθέσεις και να συνεχίσουν την αποστολή τους.

Για τους Αιγύπτιους η κατάσταση ήταν πλέον δραματική, οι Ισραηλινές δυνάμεις είχαν απομονώσει πλήρως τις μονάδες της Τρίτης Αιγυπτιακής Στρατιάς στην ανατολική όχθη της Διώρυγας. Είχαν αποκοπεί συνολικά περίπου σαράντα πέντε χιλιάδες αξιωματικοί και οπλίτες μαζί με διακόσια πενήντα άρματα μάχης, καθώς και η πόλη του Σουέζ. Ο Αρχηγός των ΕΔ της Αιγύπτου περιέγραψε πώς οι μαζικές επιθέσεις της ισραηλινής πολεμικής αεροπορίας που εξαπολύθηκαν στις 24 Οκτωβρίου εναντίον της Τρίτης Αιγυπτιακής Ταξιαρχίας κατέστρεψαν όλο τον εξοπλισμό γεφύρωσης που είχε απομείνει στην περιοχή της Διώρυγας, εμποδίζοντας έτσι την επιστροφή των αιγυπτιακών δυνάμεων από την ανατολική στη δυτική όχθη.

Τελικά στις 24 Οκτωβρίου το Συμβούλιο Ασφαλείας των ΗΕ με νέο ψήφισμά του απαίτησε εκ νέου την κατάπαυση του πυρός, η οποία και επετεύχθη ύστερα από νέα παρέμβαση των δύο υπερδυνάμεων, η κάθε μία για δικούς της λόγους. Συγκεκριμένα Οι Σοβιετικοί συνειδητοποίησαν ότι η καταστροφή της Τρίτης Αιγυπτιακής Στρατιάς θα σήμαινε την ξεκάθαρη ήττα της χώρας την οποία είχαν υποστηρίξει. Το γόητρο της Σοβιετικής Ένωσης, θα δεχόταν πλήγμα αν ένα κράτος εξοπλισμένο με σοβιετικά όπλα , υφίστατο ξανά μια καθοριστική στρατιωτική ήττα. Ο υπουργός εξωτερικών των Ηνωμένων πολιτειών της Αμερικής Χένρυ Κίσινγκερ, από την πλευρά του θεωρούσε ότι η σωτηρία της Τρίτης Αιγυπτιακής Στρατιάς θα μπορούσε να είναι ένας σημαντικός διαπραγματευτικός παράγοντας για την επίτευξη μιας τελικής συμφωνίας μεταξύ των δύο χωρών.²⁹

---

29 Herzog C. (2010) (σ.440 -516)

Κεφάλαιο 4: Το Βόρειο Μέτωπο

Η συριακή επίθεση

Η Συρία διατηρούσε στα Υψίπεδα του Γκολάν τρεις μεραρχίες στον Βορρά την 7^η Μεραρχία Πεζικού στο Κέντρο την 9^η Μεραρχία Πεζικού και στον Νότο την 5^η Μεραρχία Πεζικού. Απέναντι σε αυτές τις δυνάμεις το Ισραήλ παράτασσε δύο τεθωρακισμένες ταξιαρχίες την 7^η στο βόρειο τομέα και την 188^η στον νότιο τομέα.

Το σχέδιο των Σύριων αποσκοπούσε στην κατάληψη του συνόλου των Υψιπέδων του Γκολάν μέχρι το βράδυ της Κυριακής 7 Οκτωβρίου, ενώ στη συνέχεια οι δυνάμεις τους θα αναδιοργανώνονταν στην παρόχθια περιοχή του Ιορδάνη, εντός του ισραηλινού εδάφους και θα προετοιμάζονταν για μια περαιτέρω διείσδυση στη Γαλιλαία.

Η συριακή επίθεση ξεκίνησε το Σάββατο 6 Οκτωβρίου στις 14:00 με έναν μαζικό βομβαρδισμό πυροβολικού και μια αεροπορική επίθεση που είχαν διάρκεια περίπου πενήντα λεπτά. Υπό την κάλυψη αυτής της επίθεσης, οι πολυάριθμες τεθωρακισμένες δυνάμεις των Σύριων κινήθηκαν προς τα εμπρός, ενώ παράλληλα συριακές δυνάμεις που μεταφέρθηκαν με ελικόπτερα πραγματοποίησαν μια ανεξάρτητη επιχείρηση εναντίον της ισραηλινής θέσης στο Όρος Ερμών. Η θέση αυτή ήταν ζωτικής σημασίας για τους Ισραηλινούς, καθώς αποτελούσε ένα ιδανικό παρατηρητήριο που κάλυπτε ολόκληρο το πεδίο της μάχης καθώς και τις προσβάσεις προς τη Δαμασκό. Επιπλέον στη θέση αυτή οι Ισραηλινοί είχαν εγκαταστήσει έναν προκεχωρημένο σταθμό ραντάρ, καθώς και ευαίσθητο ηλεκτρονικό εξοπλισμό, Μέχρι το απόγευμα η ισραηλινή θέση είχε καταληφθεί από τους Σύριους, ενώ για τους Σοβιετικούς τους που έφθασαν λίγο αργότερα, ο ηλεκτρονικός εξοπλισμός που έπεσε στα χέρια τους ήταν ανεκτίμητης αξίας.

Μέχρι το πρωί της Κυριακής η 188^η ισραηλινή Ταξιαρχία είχε υποστεί σχεδόν ολοκληρωτική καταστροφή, το 90% των αξιωματικών ήταν νεκροί ή τραυματίες, εκείνη την Κυριακή 24 ώρες μετά την έναρξη της επίθεσης, οι συριακές δυνάμεις έφθασαν σε απόσταση δέκα λεπτών από τον Ιορδάνη ποταμό και τη θάλασσα της Γαλιλαίας. Στο κέντρο του νότιου τομέα η συριακή προέλαση έφθασε μέχρι το μεραρχιακό στρατηγείο. Στο βόρειο τομέα η μάχη ξεκίνησε το μεσημέρι του Σαββάτου και συνεχίστηκε ακατάπαυστα επί τέσσερις ημέρες και τρεις νύχτες. Το απόγευμα της Τρίτης τα συριακά άρματα διέσπασαν τις ισραηλινές γραμμές και ξεχύθηκαν προς κάθε κατεύθυνση. Την επόμενη μέρα όμως, οι συριακές δυνάμεις είχαν απλωθεί και είχαν ακινητοποιηθεί μπροστά από τα άρματα της 7^{ης} Ταξιαρχίας. Το γεγονός αυτό είχε ως αποτέλεσμα οι Σύριοι να αφήσουν στο πεδίο της μάχης, που έγινε γνωστό η «Κοιλιάδα των Δακρύων», περίπου πεντακόσια άρματα μάχης και τεθωρακισμένα οχήματα.

Στον νότιο τομέα μια ισραηλινή τεθωρακισμένη μεραρχία που ήτα εφεδρεία εξαπέλυσε αντεπίθεση στις συριακές δυνάμεις. Η επίθεση ήταν επιτυχής και η μεραρχία προήλασε προς το Ραφίντ απωθώντας τις δυνάμεις της 9^{ης} Συριακής Μεραρχίας. Το πρωί της 10^{ης} Οκτωβρίου η ισραηλινή μεραρχία εξαπέλυσε νέα επίθεση και μέχρι το μεσημέρι της 19^{ης} Οκτωβρίου τέσσερις αφοτου χίλια τετρακόσια συριακά άρματα μάχης είχαν εξαπολύσει μια μαζική επίθεση εναντίον του Ισραήλ, δεν είχε απομείνει πλέον ούτε ένα

αξιόμαχο συριακό άρμα. Ο θύλακας του Χουσνίγια , εντός του οποίου είχαν καταστραφεί δύο συριακές ταξιαρχίες, είχε μετατραπεί σε ένα μεγάλο νεκροταφείο συριακών οχημάτων και εξοπλισμού. Οι Σύριοι είχαν αφήσει πίσω τους στην περιοχή των Υψιπέδων του Γκολάν που βρίσκονταν υπό ισραηλινό έλεγχο 867 άρματα μάχης, ορισμένα εκ των οποίων ήταν υπερσύγχρονα T-62, καθώς και χιλιάδες οχήματα, πολυβόλα και άλλον εξοπλισμό. Το πιο σύγχρονο πολεμικό υλικό που είχε διαθέσει τότε η Σοβιετική Ένωση σε στρατό ξένης χώρας ήταν διασκορπισμένο στα Υψίπεδα του Γκολάν.

Η ισραηλινή επίθεση εντός της Συρίας

Το βράδυ της ίδιας μέρας το ισραηλινό Γενικό Επιτελείο πραγματοποίησε σύσκεψη για να αποφασίσει αν θα εδραιώνει τις θέσεις του κατά μήκος της «Πορφυρής Γραμμής» ή αν θα συνέχιζε την προέλαση εντός της Συρίας. Ο υπουργός Εθνικής Αμύνης Μοσέ Νταγιάν ήταν διστακτικός ως προς την προέλαση εντός της Συρίας, καθώς γνώριζε ότι υπήρχε ο κίνδυνος μια τέτοια προέλαση να προκαλέσει την επέμβαση της Σοβιετικής Ένωσης υπέρ της Δαμασκού. Ο Αρχηγός των ισραηλινών ΕΔ, στρατηγός Ελαζάρ ήταν της άποψης ότι θα έπρεπε να πραγματοποιήσουν μια διείσδυση σε βάθος είκοσι περίπου χιλιομέτρων, καθώς μια τέτοια προέλαση θα έφερνε τις ισραηλινές δυνάμεις σε σημείο που θα μπορούσαν να εδραιώσουν μια επαρκή αμυντική γραμμή και παράλληλα να απειλούν τη Δαμασκό με το μεγάλο βεληνεκούς πυροβολικό τους.

Η ισραηλινή επίθεση ξεκίνησε το μεσημέρι της 11^{ης} Οκτωβρίου και ήταν επιτυχής σε όλους τους άξονες που υλοποιήθηκε. Η συριακή διοίκηση είχε αρχίσει πλέον να δείχνει σημάδια απόγνωσης. Η βεβαιότητα για τη νίκη που χαρακτήριζε τις αραβικές μεταδόσεις των προηγούμενων πέντε ημερών είχε αντικατασταθεί από έναν τόνο υστερίας. Οι ισραηλινές δυνάμεις προέλαυναν εντός της Συρίας έχοντας απέναντί τους έναν αποδεδειγμένο αντίπαλο, ενώ η ισραηλινή πολεμική αεροπορία είχε καταφέρει να εντοπίσει τις αδυναμίες του συριακού συστήματος πυραύλων επιφανείας – αέρος και είχε κατορθώσει να καταστρέψει ένα μέρος του, με αποτέλεσμα να επιχειρεί σε βάθος εντός της Συρίας βομβαρδίζοντας στρατηγικούς στόχους, όπως τα αποθέματα πετρελαίου και τους σταθμούς παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας της χώρας. Επίσης τα ισραηλινά πολεμικά αεροσκάφη αχρήστευαν συνεχώς τα συριακά στρατιωτικά αεροδρόμια.

Η συριακή κυβέρνηση έκανε απεγνωσμένες εκκλήσεις για βοήθεια. Ωστόσο, λίγες μέρες νωρίτερα όταν οι συριακές δυνάμεις βρίσκονταν σε μικρή απόσταση από τον Ιορδάνη στο νότιο τμήμα των υψιπέδων του Γκολάν, ο πρόεδρος Άσαντ είχε επιχειρήσει να πετύχει την κατάπαυση του πυρός με τη διαμεσολάβηση της Σοβιετικής Ένωσης, προκειμένου να αποτρέψει την ισραηλινή αντεπίθεση και να διατηρήσει τον έλεγχο των Υψιπέδων του Γκολάν. Ο πρόεδρος Σαντάτ που οι δυνάμεις του είχαν καταφέρει να διασχίσουν την Διώρυγα του Σουέζ πίστευε ότι θα μπορούσε να επιτύχει καλύτερο αποτέλεσμα με αποτέλεσμα να μην είναι σύμφωνος με την κατάπαυση του πυρός. Ο Άσαντ βρισκόμενος σε απόγνωση έκανε έκκληση στην αιγυπτιακή πλευρά να ασκήσουν πίεση στην στις ισραηλινές δυνάμεις για να ανακουφιστεί το συριακό μέτωπο.

Ο Σύριος πρόεδρος απευθύνθηκε επίσης και στη Σοβιετική Ένωση ζητώντας την παρέμβασή της, γεγονός που είχε ως αποτέλεσμα ο Σοβιετικός πρέσβης στις Ηνωμένες Πολιτείες, Ανατόλι Ντομπρίνιν να δηλώσει στον Αμερικανό υπουργό Εξωτερικών Χένρυ Κίσινγκερ ότι οι σοβιετικές αερομεταφερόμενες δυνάμεις είχαν τεθεί σε κατάσταση επιφυλακής για να κινηθούν προς υπεράσπισης της Δαμασκού.

Προς ενίσχυση της βαριά πληγωμένης Συρίας έσπευσε τόσο η Ιορδανία με την επίλεκτη 40^η Τεθωρακισμένη Ταξιαρχία όσο και το Ιράκ με μία τεθωρακισμένη μεραρχία. Οι δυνάμεις αυτές βοήθησαν σημαντικά τη Συρία, στην προσπάθειά της να ανακόψει την προέλαση των Ισραηλινών ΕΔ προς τη Δαμασκό, παρά το γεγονός ότι για άλλη μια φορά αποδείχθηκε ότι ο συντονισμός μεταξύ των διαφόρων αραβικών δυνάμεων πολύ ανεπαρκής.

Λίγο πριν την επιβολή της κατάπαυσης του πυρός της 22ας Οκτωβρίου οι Ισραηλινοί κατόρθωσαν να ανακαταλάβουν την ισραηλινή θέση στο Όρος Ερμών. Οι Σύριοι από την πλευρά τους αποδέχτηκαν την κατάπαυση του πυρός με ανακούφιση, καθώς είχαν χάσει στο πεδίο των μαχών χίλια εκατό πενήντα άρματα, οι Ιρακινοί πάνω από εκατό και οι Ιορδανοί περίπου πενήντα. Μόνο από τα Υψίπεδα του Γκολάν οι Ισραηλινοί περισυνέλλεξαν συνολικά οχτακόσια εξήντα επτά άρματα. Από την πλευρά τους οι Ισραηλινοί απώλεσαν συνολικά διακόσια πενήντα άρματα.

Το γεγονός ότι για την εκστρατεία του Γκολάν δεν υπήρξαν αμφιλεγόμενες απόψεις και αντεγκλήσεις αντικατοπτρίζει την επιτυχία των ισραηλινών ΕΔ αλλά και τη μεγάλη ανωτερότητά τους σε σύγκριση με τις ΕΔ των Αραβικών χωρών.³⁰

---

30 Herzog C. (2010 (σ. 520 - 555)

Κεφάλαιο 5: Ο Πόλεμος στο Αέρα και στη Θάλασσα

Ο Πόλεμος στον αέρα

Οι αεροπορικές και ναυτικές μάχες που διεξήχθησαν στη διάρκεια του πολέμου του Γιομ Κιπούρ, αντικατόπτριζαν τις νέες εξελίξεις στον τομέα της τεχνολογίας και της τακτικής που είχαν προκύψει ως αποτέλεσμα της εμφάνισης νέων τύπων αεροσκαφών, αλλά κυρίως, λόγω της παρουσίας πυραύλων στα πεδία των μαχών. Η αιγυπτιακή πολεμική αεροπορία προετοιμάστηκε για τον αεροπορικό πόλεμο του 1973, έχοντας επηρεαστεί από το τραύμα που υπέστη στη διάρκεια της 5^{ης} Ιουνίου 1967, όταν η ισραηλινή πολεμική αεροπορία αιφνιδίασε όλες τις αραβικές αεροπορικές δυνάμεις που ήταν έτοιμες να επιτεθούν στο Ισραήλ.³¹

Ένας άλλος σημαντικός παράγοντας που διαμόρφωσε την αιγυπτιακή στρατηγική ήταν η σοβιετική επιρροή στην στρατιωτική αντίληψη και τον πολεμικό σχεδιασμό των Αιγυπτίων, ένας μεγάλος αριθμός Αιγύπτιων πιλότων και αξιωματικών στάλθηκαν για εκπαίδευση στη Σοβιετική Ένωση με αποτέλεσμα, οι Αιγύπτιοι να ενστερνιστούν το σοβιετικό δόγμα. Καθώς οι Αιγύπτιοι κατέστρωναν σχέδια και προετοιμάζονταν για πόλεμο, το σημαντικότερο πρόβλημα που κυριαρχούσε στη σκέψη τους ήταν η κυριαρχία της ισραηλινής πολεμικής αεροπορίας. Οι Αιγύπτιοι έχοντας τις τραυματικές εμπειρίες των προηγούμενων αντιμετώπισης της ισραηλινής πολεμικής αεροπορίας, διαφορετικά δεν θα είχε κανένα νόημα να κάνουν πόλεμο. Για το σκοπό αυτό οι Αιγύπτιοι εγκατέστησαν σταδιακά κατά μήκος της Διώρυγας του Σουέζ ένα σύστημα αντιαεροπορικών πυραύλων, που προμηθεύτηκαν από την Σοβιετική Ένωση, το οποίο αποτελείτο από συστοιχίες πυραύλων SAM-2, SAM-3 ΚΑΙ SAM-6. Όταν ξέσπασε ο πόλεμος στην Αίγυπτο υπήρχαν συνολικά 150 συστοιχίες πυραύλων οι 50 ήταν συγκεντρωμένοι κατά μήκος της Διώρυγας του Σουέζ.³²

Η Ισραηλινή πολεμική αεροπορία ήταν εξοπλισμένη κατά κύριο λόγο με μαχητικά A4 Skyhawk, F4 Phantom και γαλλικά Mirage, οι αεροπορίες της Αιγύπτου αποτελούνταν κυρίως από αεροσκάφη Mig – 17, Mig – 19 και Mig – 21. Η αναλογία ήταν περίπου τρία προς ένα υπέρ των Αράβων, καθώς η Αίγυπτος και η Συρία διέθεταν περίπου 900 μαχητικά αεροσκάφη έναντι 350 περίπου που είχε το Ισραήλ.

Αρχηγός της πολεμικής αεροπορίας της Αιγύπτου ήταν ο πτέραρχος Χόσνι Μουμπάρακ ο οποίος ήταν ένας εύσωμος ήρεμος και αγέλαστος πιλότος βομβαρδιστικών που επέδειξε αξιοσημείωτες ικανότητες καθ' όλη τη διάρκεια της σταδιοδρομίας του και ανήλθε στην ιεραρχία της αιγυπτιακής πολεμικής αεροπορίας, ενώ εκπαιδεύτηκε δύο φορές στη Σοβιετική Ένωση, τόσο ως πιλότος όσο και ως επιτελικός αξιωματικός. Μετά τον πόλεμο του 1973, ο πρόεδρος Σαντάτ τον όρισε αντιπρόεδρο του. Μετά τη δολοφονία

---

31 Herzog C. (2010 (σ. 557),

32 Herzog C. (2010) (σ.558)

του Σαντάτ το 1981, ο Μουμπάρακ τον διαδέχτηκε στο αξίωμα του προέδρου της Αιγύπτου.

Οι επιθέσεις της αιγυπτιακής πολεμικής αεροπορίας δεν είχαν στόχο τα ισραηλινά στρατεύματα, Επικεντρώθηκαν κυρίως στα στρατιωτικά αεροδρόμια, στους σταθμούς ραντάρ τα στρατηγεία και τα στρατόπεδα που βρίσκονταν στο Σινά και σχετικά κοντά στην πρώτη γραμμή του μετώπου, Οι Σύριοι από την άλλη πλευρά, επικέντρωσαν τις επιθέσεις τους στις μάχες των Ισραηλινών. Γενικά το βάθος διείσδυσης των αραβικών πολεμικών αεροποριών ήταν ιδιαίτερα περιορισμένο κάτι που διατηρήθηκε καθ' όλη τη διάρκεια του πολέμου.

Οι Αιγύπτιοι προσπάθησαν να αντισταθμίσουν την αδυναμία της πολεμικής της αεροπορίας να διεισδύσει σε βάθος στο Ισραήλ και να προκαλέσει ισχυρό πλήγμα, με τη χρήση πυραύλων KELT, οι οποίοι εκτοξεύονταν από μεγάλο βάθος από το αιγυπτιακό έδαφος, Και αυτή όμως η προσπάθεια δεν είχε ιδιαίτερη επιτυχία καθώς από τους 25 πυραύλους που εκτοξεύθηκαν οι 20 καταρρίφθηκαν από την ισραηλινή πολεμική αεροπορία και μόνο δύο κατάφεραν να προκαλέσουν ζημιά.³³

Από την άλλη πλευρά το σχέδιο των Ισραηλινών προέβλεπε ότι οι αρχικές αεροπορικές επιχειρήσεις θα ήταν μια ολομέτωπη επίθεση εναντίον των πυραυλικών συστημάτων του εχθρού, προκειμένου η ισραηλινή πολεμική αεροπορία να απελευθερωθεί και να μπορέσει στη συνέχεια να υποστηρίξει τις χερσαίες δυνάμεις. Όμως η μεγάλη κλίμακα της αιγυπτιακής και της συριακής επίθεσης και οι επιπτώσεις που είχε στις χερσαίες ισραηλινές δυνάμεις που έδιναν μια απεγνωσμένη μάχη κατά μήκος της διώρυγας του Σουέζ και των Υψιπέδων του Γκολάν δεν επέτρεψαν στην ισραηλινή πολεμική αεροπορία να επιτεθεί σύμφωνα με τα σχέδια, αλλά την ανάγκασαν να επιχειρεί χωρίς προφυλάξεις για να παράσχει υποστήριξη στις πιεζόμενες χερσαίες δυνάμεις, χωρίς όμως, να έχει αντιμετωπίσει επαρκώς την απειλή των πυραύλων, αυτό είχε ως αποτέλεσμα η Ισραηλινή πολεμική αεροπορία να υποστεί μεγάλες απώλειες. Στη διάρκεια των δύο πρώτων ημερών του πολέμου, καθώς η κατάσταση των χερσαίων ισραηλινών δυνάμεων γινόταν ολοένα και πιο απελπιστική, η ισραηλινή πολεμική αεροπορία ρίχθηκε στη μάχη υπό πολύ δύσκολες συνθήκες και υπέστη πολύ βαριές απώλειες. Ο υπουργός Εθνικής Αμύνης του Ισραήλ στρατηγός Νταγιάν δήλωσε στους δημοσιογράφους του ισραηλινού τύπου ότι στις τρεις πρώτες μέρες του πολέμου το Ισραήλ είχε χάσει περίπου 50 μαχητικά αεροσκάφη.

Όσο εξελισσόταν ο πόλεμος παρά τις βαριές απώλειες η Ισραηλινή αεροπορία συνέχιζε τις επιθέσεις της. Καθώς οι χερσαίες ισραηλινές δυνάμεις προέλαυναν εντός της Συρίας, η πολεμική αεροπορία έχοντας καταστρέψει ένα μέρος της του συριακού πυραυλικού συστήματος, άρχισε να επιχειρεί σε βάθος στο συριακό έδαφος και να επιτίθεται σε στρατηγικούς στόχους, προκαλώντας σοβαρές ζημιές στις υποδομές της

---

33 Herzog C. (2010) (σ.562)

Συρίας. Η συριακή πολεμική αεροπορία αντεπιτέθηκε και από τα 222 αεροσκάφη που έχασε η Συρία στον πόλεμο τα 162 καταρρίφθηκαν σε αερομαχίες.

Αντίστοιχα και στο αιγυπτιακό μέτωπο, όσο εξελισσόταν ο πόλεμος η Ισραηλινή πολεμική αεροπορία αποκτούσε υπεροχή και παρείχε εγγύς υποστήριξη οποτεδήποτε μια αιγυπτιακή δύναμη έβγαινε εκτός της πυραυλικής ομπρέλας προστασίας, όπως συνέβη και κατά τη διάρκεια της μεγάλης αρματομαχίας της 14^{ης} Οκτωβρίου, όταν η ισραηλινή πολεμική αεροπορία συνέβαλε καθοριστικά στην καταστροφή των επιτιθέμενων αιγυπτιακών δυνάμεων. Από τις 18 Οκτωβρίου και μετά όταν η αιγυπτιακή διοίκηση συνειδητοποίησε τη σημασία της διαπεραίωσης των ισραηλινών δυνάμεων στη δυτική όχθη της Διώρυγας του Σουέζ, η αιγυπτιακή αεροπορία επέδειξε μεγαλύτερη τόλμη και μεγαλύτερη επιμονή στις επιθέσεις της με αποτέλεσμα να σημειωθούν εναέριες εμπλοκές που θύμιζαν τον Β΄ΠΠ, καθώς σε ορισμένες από αυτές βρέθηκαν ταυτόχρονα στον αέρα από 40 έως 50 αεροσκάφη. Στις αερομαχίες αυτές αναδείχτηκε η τεράστια υπεροχή της ισραηλινής αεροπορίας έναντι των αντιστοίχων των Αραβικών χωρών, κάτι που προκύπτει από το γεγονός ότι οι Αιγύπτιοι κατάφεραν να καταρρίψουν μόνο πέντε ισραηλινά αεροσκάφη, ενώ εκείνοι έχασαν 172. Ο συνολικός αριθμός των αραβικών αεροσκαφών που καταρρίφθηκαν κατά τη διάρκεια αερομαχιών ανήλθε σε 334, έναντι μόλις πέντε ισραηλινών.

Οι συνολικές απώλειες των Αιγυπτίων και των Σύριων στη διάρκεια του πολέμου ήταν 514 αεροσκάφη, εκ των οποίων τα 58 καταρρίφθηκαν από φίλια πυρά. Οι απώλειες των Ισραηλινών ήταν συνολικά 102 αεροσκάφη, εκ των οποίων τα 50 χάθηκαν τις τρεις πρώτες μέρες του πολέμου.³⁴

Ο πόλεμος στη θάλασσα

Όταν ξέσπασε ο πόλεμος οι κύριες αιγυπτιακές ναυτικές δυνάμεις βρίσκονταν στη Μεσόγειο. Αποτελούνταν από δώδεκα πυραυλακάτους, δέκα υποβρύχια, είκοσι έξι τορπιλακάτους, τρία αντιτορπιλικά, δύο φρεγάτες και έντεκα αποβατικά σκάφη LCT. Η συριακή διάταξη περιλάμβανε εννέα πυραυλακάτους, έντεκα τορπιλακάτους και δύο ναρκαλιευτικά. Απέναντι σε αυτές τις συνδυασμένες δυνάμεις το Ισραήλ αντιπαρέτασε μία δύναμη από δέκα τέσσερις πυραυλακάτους.

Τη νύχτα της 6^{ης} προς την 7^η Οκτωβρίου, μια ισραηλινή ναυτική δύναμη αποτελούμενη από πέντε πυραυλακάτους εστάλη σε περιπολία στις ακτές της Συρίας, συνάντησε μία αντίστοιχη συριακή δύναμη αποτελούμενη από τρεις πυραυλακάτους. Μετά από 20 πέντε λεπτά το τρία συριακά σκάφη είχαν βυθιστεί. Η ναυμαχία της Λαττάκιας, η πρώτη ναυμαχία που διεξήχθη με πυραύλους, βρήκε κερδισμένο το ναυτικό του Ισραήλ χωρίς να υποστεί απώλειες.³⁵

---

34 Herzog C. (2010) (σ.563-566)

35 Herzog C. (2010) (σ.567)

Η δεύτερη σημαντική ναυμαχία ήταν εκείνη που έλαβε χώρα στη Δαμιέτη και το Μπαλτίμ, στη μεσογειακή ακτή της Αιγύπτου τη νύχτα της 8^{ης} προς την 9^η Οκτωβρίου, όταν μια ισραηλινή δύναμη αποτελούμενη από έξι πυραυλακάτους πλησίασε στην αιγυπτιακή ακτή για να βομβαρδίσει τις στρατιωτικές εγκαταστάσεις και τις επάκτιες αμυντικές θέσεις στην περιοχή της Δαμιέτης. Ακριβώς τα μεσάνυχτα, μια αιγυπτιακή δύναμη αποτελούμενη από τέσσερις πυραυλακάτους επιτέθηκε με πυραύλους εναντίον των ισραηλινών σκαφών. Ωστόσο τα αιγυπτιακά σκάφη βρίσκονταν εκτός του βεληνεκούς τους με αποτέλεσμα οι βολές τους να μην έχουν νόημα, ενώ οι ισραηλινές δυνάμεις βρήκαν ευκαιρία να κινηθούν γρήγορα προς τις αιγυπτιακές δυνάμεις. Τρία από τα ισραηλινά σκάφη εξαπέλυσαν τους πυραύλους τους και μέσα σε διάστημα σαράντα λεπτών είχαν βυθίσει τρεις αιγυπτιακές πυραυλακάτους, ενώ η τέταρτη απομακρύνθηκε και βρέθηκε εκτός του βεληνεκούς τους.

Συνειδητοποιώντας οι συριακές και αιγυπτιακές ναυτικές δυνάμεις την ανωτερότητα των αντίστοιχων ισραηλινών, έπαυσαν να ανοίγονται στη θάλασσα και συγκεντρώθηκαν γύρω από τα λιμάνια τους, εξαπολύοντας από εκεί τους πυραύλους τους υπό την προστασία του πολύ ισχυρού επάκτιου πυροβολικού τους και των τεθωρακισμένων δυνάμεων τους κατά μήκος της ακτής.

Κατά τη διάρκεια του πολέμου οι απώλειες των Ισραηλινών στη θάλασσα ήταν τρεις νεκροί και είκοσι τέσσερις τραυματίες, κανένα ισραηλινό σκάφος δεν βυθίστηκε, παρά το γεγονός ότι το αιγυπτιακό και το συριακό ναυτικό εξαπέλυσαν συνολικά πενήντα δύο πυραύλους. Από την άλλη πλευρά οι επιβεβαιωμένες απώλειες του αιγυπτιακού και του συριακού ναυτικού ανήλθαν συνολικά σε 19 σκάφη.³⁶

Παρότι οι ναυμαχίες του πολέμου του Γιομ Κιπούρ δεν επηρέασαν καθοριστικά την έκβαση του, ο μικρός αυτός ναυτικός πόλεμος όμως, έμεινε στην ιστορία καθώς η ναυμαχία της Λαττάκιας ήταν η πρώτη που διεξήχθη με πυραύλους και επιβεβαίωσε το γεγονός ότι ο πόλεμος στη θάλασσα είχε εισέλθει σε μια νέα εποχή.

---

36 Herzog C. (2010) (σ.570)

Κεφάλαιο 6: Αποτελέσματα του Πολέμου

Ένα πολύ σημαντικό αποτέλεσμα του πολέμου του Γιομ Κιπούρ ήταν η ανάταση του ηθικού του λαού των αραβικών χωρών, σε αντίθεση με τον πόλεμο των έξι ημερών όπου η υπερηφάνεια του αραβικού λαού είχε καταβαρυνθεί, ο οκτωβριανός πόλεμος επέτρεψε στις αραβικές χώρες να ανακτήσουν την χαμένη τους τιμή και υπερηφάνεια οι οποίες ήταν απαραίτητες για τις διαπραγματεύσεις που ακολούθησαν.

Από στρατιωτικής απόψεως, είναι γεγονός, ότι παρά τις αρχικές επιτυχίες που είχαν οι αραβικές ένοπλες δυνάμεις σε επίπεδο στρατηγικής και τακτικής, καθώς και τη γενική βελτίωση που έδειξαν στη μάχη σε σύγκριση με την απόδοσή τους σε προηγούμενους πολέμους, νικήτριες στον πόλεμο αναδείχθηκαν οι ισραηλινές ΕΔ. Στη διάρκεια του πολέμου οι Ισραηλινοί κατάφεραν να ανακόψουν την προέλαση των αραβικών στρατών στα δύο στρατηγικά μέτωπα, να προκαλέσουν πολύ βαριές απώλειες στις επιτιθέμενες δυνάμεις και να απωθήσουν τον συριακό στρατό από τα Υψίπεδα του Γκολάν, αναγκάζοντάς τον να επιστρέψει στη γραμμή από την οποία είχε ξεκινήσει. Στη συνέχεια οι Ισραηλινοί κατάφεραν να διεισδύσουν εντός του συριακού επιχειρησιακού βάθους στα Υψίπεδα του Γκολάν, καθώς και εντός του αιγυπτιακού στρατηγικού βάθους στη δυτική όχθη της Διώρυγας του Σουέζ, με αποτέλεσμα να φέρουν τον αιγυπτιακό στρατό στα πρόθυρα της καταστροφής αναγκάζοντάς τον να ζητήσει την κατάπαυση του πυρός.

Η Ρωσία και οι Ηνωμένες Πολιτείες παρείχαν αμφότερες τα στρατεύματα των πελατών και των φίλων τους, αλλά ήταν ενωμένοι στην πεποίθησή τους ότι ο αγώνας μπορεί να τους φέρει στα άκρα που ήθελαν απεγνωσμένα να αποφύγουν. Ως εκ τούτου, στις 22 Οκτωβρίου, τα Ηνωμένα Έθνη υποστήριξαν ομόφωνα ένα ψήφισμα (Ψήφισμα 388) που ζητούσε τον τερματισμό των εχθροπραξιών. Οι Σοβιετικοί έθεσαν τις ένοπλες δυνάμεις τους σε πυρηνικό συναγερμό όταν φαινόταν ότι οι Ισραηλινοί το αγνοούσαν για να επεκτείνουν το πλεονέκτημά τους στην Αίγυπτο, στέλνοντας το Συμβούλιο Εθνικής Ασφαλείας των Ηνωμένων Πολιτειών σε κατάσταση φόβου. Στις 25 Οκτωβρίου, ως απάντηση στην έντονη αμερικανική πίεση, το Ισραήλ συμφώνησε σε κατάπαυση του πυρός. Στις 28 Οκτωβρίου, τέθηκε τελικά σε ισχύ η εκεχειρία. Όταν ήρθε η ώρα, τα εδραιωμένα συμφέροντα των υπερδυνάμεων ήταν πιο πειστικά από τα προβλήματα στη Μέση Ανατολή.

Το γεγονός ότι ο πόλεμος του Γιομ Κιπούρ έληξε στις 26 Οκτωβρίου του 1973, αλλά ο τελικός σκοπός του προέδρου της Αιγύπτου Ανουάρ Σαντάτ, που ουσιαστικά ήταν η επανάκτηση των χαμένων εδαφών του Σινά, δεν είχε επιτευχθεί τον έκανε πιο διαλλακτικό με το πέρασμα του χρόνου, με αποτέλεσμα να αποδεχτεί επίσημη πρόσκληση του πρωθυπουργού του Ισραήλ Μεναχέμ Μπεγκίν και να γίνει τον Νοέμβριο του 1977 ο πρώτος πρόεδρος της Αιγύπτου, αλλά και γενικότερα ηγέτης αραβικής χώρας, που πραγματοποίησε επίσημη επίσκεψη στο Ισραήλ. Με αυτό τον τρόπο ο Σαντάτ ουσιαστικά αναγνώρισε το κράτος του Ισραήλ.

Η ενέργεια αυτή έδωσε την ώθηση στον πρόεδρο των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής Τζίμι Κάρτερ να προσκαλέσει τους δύο ηγέτες στο Καμπ Ντέιβιντ για συνομιλίες ειρήνευσης μεταξύ των δύο χωρών. Οι εν λόγω συνομιλίες ξεκίνησαν στις 5 και ολοκληρώθηκαν λίγες μέρες μετά στις 17 Σεπτεμβρίου 1978. Η συμφωνία ειρήνης υπεγράφη τελικά λίγους μήνες αργότερα και συγκεκριμένα στις 26 Μαρτίου του 1979.

Η συμφωνία προέβλεπε την δέσμευση του Ισραήλ για απόσυρση από τη χερσόνησο του Σινά, την αναγνώριση των δικαιωμάτων των παλαιστινίων, καθώς και την απόσυρση των Ισραηλινών εποίκων από τα κατεχόμενα παλαιστινιακά εδάφη. Από την άλλη πλευρά στο Ισραήλ δινόταν το δικαίωμα χρήσης της Διώρυγας του Σουέζ, επίσης δέσμευε τις δύο χώρες να αναγνωρίσει η μία την άλλη. Ίσως το σημαντικότερο επίτευγμα αυτής της συμφωνίας ήταν ότι έπαυε να ισχύει η εμπόλεμη κατάσταση στην οποία βρίσκονταν η Αίγυπτος και το Ισραήλ από το 1948.

Η εν λόγω συμφωνία έγινε δεκτή με ιδιαίτερο ενθουσιασμό από τις χώρες της Δύσης και ιδιαίτερα από τις ΗΠΑ, αντίθετα οι Αραβικές χώρες αποδοκίμασαν τη συμφωνία ειρήνης μεταξύ Αιγύπτου και Ισραήλ, με συνέπεια να αποβληθεί η Αίγυπτος από τον Αραβικό Σύνδεσμο. Ήταν τέτοια η οργή των Αράβων, έναντι του προέδρου της Αιγύπτου, που στις 6 Οκτωβρίου του 1981, κατά τη διάρκεια της παρέλασης που λάμβανε χώρα στο πλαίσιο του εορτασμού της επετείου της διάβασης της Διώρυγας του Σουέζ από τις αιγυπτιακές δυνάμεις, ο πρόεδρος Σαντάτ δολοφονήθηκε από μια μικρή ομάδα μουσουλμάνων φονταμενταλιστών, οι οποίοι μεταμφιεσμένοι σε στρατιώτες, πήδηξαν από ένα όχημα που ρυμουλκούσε ένα πυροβόλο την ώρα που αυτό περνούσε μπροστά από την κατάμεστη εξέδρα των επισήμων και όρμησαν προς τον Σαντάτ, πυροβολώντας εναντίον του.

Συμπεράσματα

Σε έναν ακόμα πόλεμο, που έλαβε χώρα μετά την ίδρυση του κράτους του Ισραήλ, ο εβραϊκός λαός πολέμησε για την εδαφική ακεραιότητα και την εθνική ανεξαρτησία της πατρίδας του και παρά το γεγονός, ότι δέχτηκε ταυτόχρονη επίθεση σε δύο μέτωπα από Αίγυπτο και Συρία, κατάφερε με τη δύναμη της θέλησης του και τις ισχυρές ένοπλες δυνάμεις του να αποκρούσει την επίθεση και να αναγκάσει τη Συρία και την Αίγυπτο να ζητήσουν κατάπαυση του πυρός. Η επιτυχία αυτή αποκτά μεγαλύτερη ακόμα αξία από το γεγονός ότι απέναντι στις Ισραηλινές ένοπλες δυνάμεις ήταν συνδυασμένες και καλά συντονισμένες οι αντίστοιχες δυνάμεις της Αιγύπτου και της Συρίας, οι οποίες είχαν την πρωτοβουλία των κινήσεων και επέτυχαν στην αρχή των επιχειρήσεων τον απόλυτο αιφνιδιασμό. Εν κατακλείδι το Ισραήλ ξεκίνησε τον πόλεμο βρισκόμενο στα πρόθυρα της ήττας και τον τελείωσε με αποφασιστικά στρατιωτικά επιτεύγματα. Αυτό είναι και το πιο προφανές συμπέρασμα που προκύπτει από τη μελέτη του τέταρτου Αραβοϊσραηλινού πολέμου: ο στρατηγικός αιφνιδιασμός που υπέστησαν οι Ισραηλινοί κατά την έναρξη του πολέμου το Ισραήλ, από τη συντονισμένη, άριστα οργανωμένη και ταυτόχρονη επίθεση που εξαπέλυσαν η Αίγυπτος και η Συρία, σε αντίθεση με ότι είχε συμβεί κατά τη διάρκεια του πολέμου των έξι ημερών.

Αναδεικνύεται και στην περίπτωση του συγκεκριμένου πολέμου η μεγάλη σπουδαιότητα των πληροφοριακών επιχειρήσεων τόσο πριν την διεξαγωγή των επιχειρήσεων όσο και κατά τη διάρκεια τους, καθώς αν οι Ισραηλινοί είχαν σωστή πληροφόρηση και είχαν εκτιμήσει σωστά τις προπαρασκευαστικές ενέργειες των Αράβων δεν θα είχαν αιφνιδιαστεί και θα ήταν διαφορετική η εξέλιξη του πολέμου από την αρχή. Από την άλλη μεριά είναι σημαντική για τις πολεμικές επιχειρήσεις να παραμένει μυστική η προπαρασκευή τους καθώς ο αιφνιδιασμός του αντιπάλου δίνει σημαντικό πλεονέκτημα, τουλάχιστον στην αρχή.

Ο Αρχηγός των ενόπλων δυνάμεων της Αιγύπτου διέβλεψε τον κίνδυνο που διέτρεχαν οι χερσαίες δυνάμεις αν συνέχιζαν την προέλαση τους πέραν της ανταεροπορικής ομπρέλας που τους παρείχαν οι πύραυλοι που είχαν προμηθευτεί από την Σοβιετική Ένωση και πρότεινε τη μη συνέχιση της προέλασης, αλλά η εισήγηση του δεν εισακούστηκε από τον πολιτικό ηγέτη της Αιγύπτου. Στην περίπτωση αυτή γίνεται προφανής η σημασία που έχει κατά τη διαδικασία λήψης αποφάσεων να δίνεται βαρύτητα στις απόψεις των ειδικών επί συγκεκριμένων θεμάτων. Παρά το γεγονός ότι ο Αιγύπτιος ηγέτης είχε άμεση σχέση με τις ένοπλες δυνάμεις, έκανε εσφαλμένη εκτίμηση και επέμεινε σε αυτή χωρίς να εκτιμήσει επαρκώς τις εισηγήσεις του καθ' ύλην αρμοδίου.

Και σε αυτόν τον πόλεμο αναδείχτηκε η τεράστια σημασία που έχει για την έκβαση κάθε μάχης η αεροπορική υπεροχή, καθώς η συντριπτική υπεροχή της ισραηλινής αεροπορίας έναντι των αντίστοιχων των αραβικών χωρών ήταν αυτή που τελικά καθόρισε τον τελικό νικητή του πολέμου. Άλλωστε, η μεγαλύτερη ανησυχία των Αράβων από την αρχή του πολέμου ήταν η αεροπορική ισχύς των Ισραηλινών.

Ο πόλεμος του Γιομ Κιπούρ ανέδειξε για ακόμα μία φορά την τεράστια γεωπολιτική αξία της περιοχής της Μέσης Ανατολής, καθώς έλαβε χώρα σε μια περίοδο κατά την οποία η ανθρωπότητα βρισκόταν στην καρδιά του Ψυχρού Πολέμου και οι παρεμβάσεις τόσο των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής, όσο και της Σοβιετικής Ένωσης είχαν ιδιαίτερη σημασία και έπαιξαν αποφασιστικό ρόλο στη διαμόρφωση των συνθηκών πριν ξεσπάσει ο πόλεμος, στην εξέλιξη του πολέμου αλλά και στην τελική του έκβαση και φυσικά στη διαμόρφωση και την εφαρμογή των όρων που τέθηκαν για την κατάπαυση του πυρός. Κατέδειξε ότι η κατάσταση στη Μέση Ανατολή παρουσιάζει πάντα έντονο ενδιαφέρον για τις ηγεμονίες ή τις μεγάλες δυνάμεις κάθε εποχής. Ο έλεγχος της παρέχει πλεονεκτήματα που σχετίζονται με τις πλουτοπαραγωγικές της πηγές αλλά και τον έλεγχο σημαντικών θαλασσίων συγκοινωνιών.

Επίσης είναι προφανές ότι, σημαντικότερο ρόλο στο να κατακτήσει τη νίκη το εβραϊκό κράτος, έπαιξε το γεγονός ότι οι Ηνωμένες Πολιτείες αποφάσισαν να προσφέρουν μεγάλη βοήθεια στο Ισραήλ για να αντισταθμίσει τις απώλειές του στην αρχή, επειδή φοβόταν, πάνω απ' όλα, ότι ο αγώνας θα μπορούσε να μεταβληθεί σε πυρηνική αναμέτρηση μεταξύ των δύο υπερδυνάμεων.

Ένα ακόμα συμπέρασμα που προκύπτει από τον πόλεμο του Γιομ Κιπούρ προέρχεται από την ανέλιξη του Αρχηγού της πολεμικής αεροπορίας της Αιγύπτου πτέραρχου Χόσνι Μουμπάρακ αρχικά σε αντιπρόεδρο της κυβέρνησης της Αιγύπτου και στη συνέχεια σε Πρόεδρο της χώρας για τριάντα χρόνια, γεγονός που αναδεικνύει την εκτίμηση που τρέφει ο λαός της Αιγύπτου στους στρατιωτικούς ηγέτες, οι οποίοι καταξιώθηκαν στα πεδία των μαχών.

Κάνοντας μία προβολή του γεγονότος αυτού στην περίοδο του ψυχρού πολέμου, είναι αξιοσημείωτο ότι κατά τη διάρκεια του πολέμου του Γιομ Κιπούρ υπήρξε μία έμμεση σύγκρουση των δύο υπερδυνάμεων, καθώς υποστήριζαν, οι μεν Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής το Ισραήλ, η δε Σοβιετική Ένωση τις αραβικές χώρες και προμήθευαν με πολεμικό εξοπλισμό τους δύο αντιπάλους. Αυτό στη πραγματικότητα αποτέλεσε ένα είδος ελέγχου των δυνατοτήτων και της ισορροπίας ισχύος των δύο πλευρών. Ήταν μία ευκαιρία για αμοτέρους να ελέγξουν στρατηγικές και τακτικές της άλλης πλευράς σε ενδεχόμενη κρίση. Μάλιστα, η άτυπη αυτή σύγκρουση των υπερδυνάμεων, έλαβε χώρα σε μία περίοδο που η αντιπαράθεση τους περνούσε από μία περίοδο ύφεσης. Συνέβαλλε εν μέρη στο πέρας του ψυχρού πολέμου σε μία περίοδο πιο έντονης αντιπαράθεσης που κορυφώθηκε στο τέλος της δεκαετίας του 1970 με την κρίση των Ευρωπυραύλων.

Κατά τη διάρκεια του πολέμου, έλαβε χώρα για πρώτη φορά, με απόφαση του Οργανισμό Αραβικών Εξαγωγέων Πετρελαιοπαραγωγών Κρατών, η επιβολή εμπάργκο προς τις ΗΠΑ ως αντίποινα στην υποστήριξη που παρείχαν στο Ισραήλ, αλλά και ως μέσο πίεσης για την επιβολή άμεσης κατάπαυσης του πυρός. Οι Άραβες συνειδητοποίησαν την διαπραγματευτική ισχύ που τους παρείχε ο έλεγχος των βασικότερων ενεργειακών πόρων της εποχής και αποφάσισαν να τον εκμεταλλευτούν προς όφελος τους. Στο διεθνές σύστημα, πέρα από τη στρατιωτική ισχύ, είναι αποφασιστικής σημασίας η ικανότητα εκμετάλλευσης όλων των διαπραγματευτικών πλεονεκτημάτων προκειμένου να

επιτυγχάνονται οι αντικειμενικοί στόχοι των κρατών σε κάθε επίπεδο. Από την άλλη πλευρά φάνηκε ότι είναι προς όφελος των μεγάλων δυνάμεων κάθε εποχής, η διατήρηση της ειρήνης και της σταθερότητας σε περιοχές υψηλής γεωπολιτικής και στρατηγικής αξίας – όπως η Μέση Ανατολή – για την προάσπιση των συμφερόντων τους. Για το σκοπό αυτό συχνά επενδύουν σε κατάλληλες συμμαχίες μέσω των οποίων φροντίζουν να ενισχύουν τους εταίρους τους ώστε να αποτελούν αποτελεσματικούς θεματοφύλακες των συμφερόντων τους στις περιοχές αυτές.

Σε επίπεδο καθαρά στρατιωτικό, η πολεμική αντιπαράθεση στο Γιομ Κιπούρ, αποτέλεσε μία από τις πιο βίαιες μηχανοποιημένες στην περίοδο μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο. Είναι χαρακτηριστικό ότι ο τέταρτος αραβο-ισραηλινός πόλεμος διήρκεσε μόλις ένα μήνα. Η καταστροφή σε υλικά και υποδομές ήταν άνευ προηγουμένου, αποτέλεσμα της αποτελεσματικότητας των συμβατικών όπλων που χρησιμοποιήθηκαν (των οποίων η εξέλιξη αποτελεί το σύγχρονο οπλοστάσιο των ενόπλων δυνάμεων των περισσότερων χωρών). Περισσότερα από 400 αεροσκάφη καταρρίφθηκαν (συμπεριλαμβανομένων περίπου εκατό ισραηλινών αεροσκαφών) και καταστράφηκαν περίπου 2.500 τεθωρακισμένα άρματα μάχης, τα περισσότερα εκ των οποίων στα σύνορα Συρίας-Αιγύπτου. Σε ανθρώπινους πόρους, οι απώλειες ανήλθαν σε 30.000 άνδρες από την αραβική πλευρά (περίπου 10.000 νεκροί), 11.000 από την πλευρά του Ισραήλ (περίπου 3000 νεκροί). Η διεξαγωγή και η έκβαση των μαχών ανέδειξαν την αξία του πεζικού στην εξέλιξη των επιχειρήσεων. Η αποτελεσματικότητα του αυξήθηκε μέσω συνδυασμένων τακτικών και συνεργασίας με τεθωρακισμένα μέσα. Επιπλέον, κατέδειξαν τη σημασία των αντιαρματικών και αντιαεροπορικών δυνατοτήτων αιχμής, οι οποίες βοήθησαν να αντιμετωπιστούν αποτελεσματικά τεθωρακισμένα άρματα μάχης αλλά και αεροσκάφη από δυνάμεις πεζικού. Τέλος, ο τρόπος με τον οποίο ξεκίνησαν οι επιχειρήσεις όσο και η εξέλιξη τους, ανέδειξαν τη σπουδαιότητα της διαθεσιμότητας και – κυρίως – της ορθής διαχείρισης των πληροφοριών από εξειδικευμένες υπηρεσίες καθώς και την αποτελεσματικότητα της χρήσης ειδικών δυνάμεων (με εξειδικευμένο εξοπλισμό και εκπαίδευση) για την εκτέλεση αποστολών προστιθεμένης αξίας.

Από την οπτική γωνία των Αράβων, και κυρίως της Αιγύπτου, η δυσάρεστη κατάσταση που περιήλθε το Ισραήλ με το τέλος του πολέμου θεωρήθηκε ως νίκη, καθώς ήταν η χειρότερη από το 1948. Παρά τη στρατιωτική ήττα της Αιγύπτου, ο Σαντάτ κατάφερε να κερδίσει τη λαϊκή υποστήριξη που χρειαζόταν για να παραμείνει στην εξουσία (με αξιοσημείωτη εξαίρεση τους ισλαμιστές που εκδήλωναν σε κάθε ευκαιρία τη δυσαρέσκεια απέναντί του και η οποία στο τέλος απέβηκε μοιραία για αυτόν). Η Αίγυπτος βρέθηκε για άλλη μια φορά στην κεφαλή του αραβικού κόσμου, δίνοντάς της τη δύναμη να αντιμετωπίσει μία αντιπαράθεση με το Ισραήλ με εξαιρετικά αβέβαιη κατάληξη.

Ο πόλεμος του Γιομ Κιπούρ είχε θετική κατάληξη για το εβραϊκό κράτος, όμως, από την άλλη πλευρά η εικόνα του αήττητου του ισραηλινού στρατού υπέστη σοβαρή ζημιά, όπως και ο μύθος του αλάθητου των υπηρεσιών πληροφοριών. Ως αποτέλεσμα της επακόλουθης πολιτικής κρίσης, το Εργατικό Κόμμα έχασε την εξουσία και αντικαταστάθηκε από το Likud, ένα νέο δεξιό κόμμα, το 1977. Αυτή η πολιτική μεταβολή

έκανε την πολιτική του Ισραήλ ως προς το Μεσανατολικό ιδιαίτερα σκληρή, εντείνοντας τα αδιέξοδά του. Η στροφή αυτή ήταν κυρίως συνέπεια του γεγονότος ότι πλέον ο κοσμικός Σιωνισμός, έδινε τη θέση του στην μεγάλη θρησκευτική επιρροή επί της εξωτερικής πολιτικής. Η εξέλιξη του πολέμου και το τέλος τους έκανε το Ισραήλ να φαίνεται εγκαταλελειμμένο από συμμαχίες καθώς οι σχέσεις του με τις ΗΠΑ εισήλθαν σε μία περίοδο κρίσης. Σε αυτό το γεγονός οφείλεται εν μέρη το ότι η αντιπαράθεση Ισραήλ-Αιγύπτου επιλύθηκε γρήγορα. Με την εμπιστοσύνη του που αποκαταστάθηκε με τη νίκη του το 1973, ο Σαντάτ προσέγγισε τη διοίκηση του Λικούντ του Μεναχέμ Μπέγκιν για διμερείς συζητήσεις το 1977. Τόσο το Κάιρο όσο και το Τελ Αβίβ το είδαν ως ευκαιρία να κάνουν μια χειρονομία καλής θέλησης που θα ικανοποιούσε την Ουάσιγκτον, ενώ παράλληλα έβαλαν τέλος σε μια πολυετή σύγκρουση με υψηλό κόστος σε ανθρώπινους και υλικούς πόρους. Οι Συμφωνίες του Καμπ Ντέιβιντ, που υπογράφηκαν δύο χρόνια αργότερα, σηματοδότησαν την αρχή μιας πορείας προς την ειρήνη μεταξύ του Ισραήλ και της Αιγύπτου και το πέραςμα της χερσονήσου του Σινά στην τελευταία. Αυτό είχε σαν αποτέλεσμα τη δυσарέσκεια μέρους του αραβικού κόσμου (κυρίως των Σύριων) που τελικά οδήγησε στη δολοφονία του Σαντάντ κατά την επέτειο της έναρξης της επιχείρησης Badr, στις 6 Οκτωβρίου 1981³⁷. Η κατάληξη του Σαντάντ είναι χαρακτηριστική απόδειξη της μεγάλης πολυπλοκότητας του Μεσανατολικού προβλήματος και του βαθμού της επιδεξιότητας που απαιτείται προκειμένου η όποια εξέλιξη προς μία λύση, να ικανοποιεί δύο πλευρές με έντονα και άκαμπτο εθνικιστικό χαρακτήρα.

---

³⁷ Δολοφονήθηκε από ισλαμιστές στρατιώτες που ήταν εξαγριωμένοι με το φιλοαμερικανικό του πρόσωπο και την ειρήνη που είχε κάνει με το Ισραήλ.

Προτάσεις

Ο πόλεμος του Γιομ Κιπούρ προσφέρεται για την παραγωγή και εκμετάλλευση γενικότερων συμπερασμάτων που αφορούν την άμυνα των εθνών. Το κυριότερο εξ αυτών είναι η αξία της διατήρησης ισχυρών και ετοιμοπόλεμων ενόπλων δυνάμεων, ώστε να είναι εφικτή η αποτελεσματική αντιμετώπιση των απειλών ακόμα και αν αυτές δεν φαίνονται επικείμενες. Οι ισχυρές ένοπλες δυνάμεις και η αποφασιστικότητα του λαού του Ισραήλ για εθνική ανεξαρτησία και εδαφική ακεραιότητα δείχνουν το δρόμο που πρέπει να ακολουθήσει και η πατρίδα μας. Οι Άραβες έδρασαν σαν μία αναθεωρητική δύναμη στην περιοχή, έχοντας την πρόθεση να μεταβάλλουν το υφιστάμενο status quo στην περιοχή. Τον ρόλο αυτό στην περιοχή της Νοτιοανατολικής Μεσόγειο θέλει να διαδραματίσει η Τουρκία και μέσα στα υποψήφια θύματα της στρατηγικής της αυτής συγκαταλέγεται και η Ελλάδα (με κάθε ευκαιρία διατρανώνει τις διεκδικήσεις της, έναντι της Χώρας ενώ εξακολουθεί να κατέχει παράνομα το 37% της Κύπρου). Η συμπεριφορά της Τουρκίας είναι διαχρονικά σταθερή. Η Ελλάδα είναι ανάγκη να βρίσκεται σε διαρκή ετοιμότητα να αντιμετωπίσει κάθε κατάσταση που οι Τουρκικές απειλές θα μετουσιωθούν σε πράξεις. Οι συνθήκες αυτές καθιστούν αδήριτη ανάγκη να βρει την τέλεια εφαρμογή η τριάδα του Κλαούσεβιτς, δηλαδή να βρίσκονται σε αगाστή συνεργασία η πολιτική ηγεσία, οι ΕΔ της χώρας και ο ελληνικός λαός, έτσι ώστε να επιτευχθεί ο τερματισμός της τουρκικής προκλητικότητας, καθώς και η απελευθέρωση της μεγαλονήσου από τον τουρκικό ζυγό. Αυτός είναι ένας στόχος που ξεφεύγει από την ανάγκη για αποκλειστική σπουδή των ενόπλων δυνάμεων αλλά απαιτεί την συμμετοχή όλων των φορέων που εμπλέκονται στην κοινωνική, οικονομική και πολιτική ετοιμότητα της Χώρας για την αντιμετώπιση πραγματικών απειλών.

Όπως η άριστη συνεργασία της Αιγύπτου με την Συρία είχε ως αποτέλεσμα τον στρατηγικό αιφνιδιασμό του Ισραήλ, θα πρέπει με τον ίδιο τρόπο και η Ελλάδα να έχει άριστη συνεργασία με την Κύπρο τόσο στον στρατιωτικό όσο και στον διπλωματικό τομέα. Πρέπει για να είναι εφικτή η προώθηση των συμφερόντων του Έθνους ανά πάσα στιγμή. Ευτυχώς, τα δέκα τελευταία χρόνια παρατηρείται μια αναβάθμιση της διπλωματικής συνεργασίας της Ελλάδας με την Κύπρο μέσω των τριμερών συνεργασιών Ελλάδας – Κύπρου – Ισραήλ, Ελλάδας – Κύπρου – Αιγύπτου, Ελλάδας – Κύπρου – Ιορδανίας, που μεταξύ των άλλων έχει συντελέσει αποφασιστικά στην απομόνωση της Τουρκίας. Παράλληλα οι στόχοι της διπλωματίας για συνεργασίες και συμμαχίες θα πρέπει να διευρυνθούν και να περιλάβουν έθνη με κοινές επιδιώξεις απέναντι στην Τουρκία, κυρίως στη Βαλκανική χερσόνησο ή γενικότερα στη Νοτιοανατολική Μεσόγειο. Η αποτελεσματικότητα των συμμαχιών αυτών αναπτύσσεται και ατσαλώνεται μέσα από κοινές εκπαιδεύσεις και ασκήσεις πάνω σε καταστάσεις στρατιωτικών και πολιτικών κρίσεων. Τέτοιου είδους συνεργασίες και κοινές διαδικασίες προετοιμασίας, αυξάνουν την εμπλοκή των συμμετεχόντων και αναβαθμίζουν τις ικανότητες τους στην αντιμετώπιση καταστάσεων κρίσεων.

Έχοντας ως παράδειγμα τη συνεργασία του Ισραήλ με τις Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής, καθώς και των αραβικών χωρών με τη Σοβιετική Ένωση, θα πρέπει

όλοι μας να αντιληφθούμε την ορθότητα της επιλογής για την ενίσχυση της συνεργασίας της χώρας μας με τις Ηνωμένες Πολιτείες, καθώς και της πρόσφατης συμφωνίας με τη Γαλλία. Πέρα από τις περιφερειακές συμμαχίες που χρειάζεται να εξασφαλίσει η Ελλάδα, απαιτείται και η κατάλληλη επιλογή συμμάχου από τις μεγάλες δυνάμεις. Στην σύγχρονη περίοδο ή ηγεμονία των ΗΠΑ αμφισβητείται ευθέως από την Κίνα και τη Ρωσία, οι οποίες αναζητούν πρωταγωνιστικό ρόλο στις διεθνείς εξελίξεις. Η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει μείνει πίσω στην κούρσα αυτή ενώ και η συνοχή της δεν είναι αυτή που θα μπορούσε από μόνη της να εξασφαλίσει την υποστήριξη των υπολοίπων εταίρων της Ελλάδας, όταν αυτή επιλυθεί. Είναι επομένως επιτακτική η ανάγκη για συνεχή έλεγχο και αξιολόγηση των τρεχουσών καταστάσεων και της εκτίμησης των μελλοντικών, ώστε η Χώρα να βρίσκεται κάθε φορά στην σωστή πλευρά της ιστορίας.

Ο στρατηγικός αιφνιδιασμός που υπέστη το Ισραήλ κατά την έναρξη του πολέμου του Γιομ Κιπούρ, αναδεικνύει την σπουδαιότητα των πληροφοριακών επιχειρήσεων και την εγρήγορση στην οποία πρέπει να βρισκόμαστε για την αξιοποίηση των πληροφοριών και την άμεση εκμετάλλευση πιθανών ευκαιριών που θα μας δοθούν από τη γείτονα χώρα. Ο αιφνιδιασμός του αντιπάλου μπορεί να μετατοπίσει το πλεονέκτημα του αρτιότερα εξοπλισμένου και πολυπληθέστερου αντιπάλου σε αυτόν που μέσω αυτού (του αιφνιδιασμού) θα αποκτήσει την πρωτοβουλία των κινήσεων. Ακριβώς αυτός ο στόχος, της ανάληψης της πρωτοβουλίας των κινήσεων θα πρέπει να τεθεί υπό εξέταση στη χάραξη της στρατηγικής της εξωτερικής πολιτικής και της άμυνας της Χώρας. Βασική προϋπόθεση για την προσέγγιση του στόχου αυτού είναι η υιοθέτηση ενός πιο επιθετικού δόγματος απέναντι στις απειλές. Στον αντίποδα των διεκδικήσεων από την Τουρκία, η Ελλάδα χρειάζεται να αντιπαραβάλλει τις δικές της διεκδικήσεις οι οποίες απορρέουν από το Διεθνές Δίκαιο και την ιστορική αλήθεια. Σημαντικό δε είναι, στις διεκδικήσεις αυτές να μην υπεισέρχονται εκπτώσεις που απορρέουν από αυθαίρετες μεταβολές του status quo (όπως χαρακτηριστικά συνέβη με την εξέταση αποδοχής του σχεδίου Ανάν για την Κύπρο).

Λαμβάνοντας υπόψη το παράδειγμα της μη αποδοχής από την πλευρά της πολιτικής ηγεσίας της Αιγύπτου της εισήγησης του Αρχηγού των ΕΔ της Αιγύπτου για μη συνέχιση της προέλασης που το αποτέλεσμα δικαίωσε τον Αρχηγό, θα πρέπει η πολιτική ηγεσία να θέτει τους στόχους της χώρας, αλλά και να προσπαθεί να ικανοποιεί τις εισηγήσεις της στρατιωτικής ηγεσίας για την επίτευξη τους. Η εξειδίκευση στην αντιμετώπιση των ποικίλων ζητημάτων που συνθέτουν τις δράσεις στην εξωτερική πολιτική της Χώρας, θα πρέπει να εφαρμοστεί σε όλα τα επίπεδα. Σε υψηλό επίπεδο, η στρατιωτική ηγεσία θα πρέπει να διατηρεί το ρόλο της ως εξειδικευμένος σύμβουλος επί των δυνατοτήτων των υφισταμένων ενόπλων δυνάμεων και την καταλληλότερη στρατηγική και τακτική χρησιμοποίηση τους. Από την άλλη πλευρά, η πολιτική ηγεσία θα πρέπει να εντάσσει με ανάλογη βαρύτητα στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων τις εισηγήσεις των στρατιωτικών.

Ο καθοριστικός ρόλος που είχε στην τελική έκβαση του πολέμου του Γιομ Κιπούρ η αεροπορική υπεροχή των ισραηλινών ενόπλων δυνάμεων, αναδεικνύει τη

σημασία της εξασφάλισης της κατά τη διάρκεια των πολεμικών επιχειρήσεων. Η Ελλάδα είναι υποχρεωμένη να εξασφαλίζει την διαθεσιμότητα των απαραίτητων μέσων μέσα από την προμήθεια τους από εξωτερικούς παράγοντες, καθώς δεν διαθέτει επαρκή πολεμική βιομηχανία. Συνεπώς θα πρέπει να έχει κατάλληλες προβλέψεις στον οικονομικό της προϋπολογισμό για την προμήθεια κατάλληλων αεροσκαφών που θα της παρέχουν αεροπορική υπεροχή στον ηπειρωτικό χώρο και στο Αιγαίο έναντι της Τουρκίας. Η υλοποίηση των πρόσφατων εξοπλιστικών προγραμμάτων, που περιλάμβανε την αγορά των μαχητικών αεροσκαφών RAFALE, καθώς και των φρεγατών Belhara, ήταν προς την ορθή κατεύθυνση. Ωστόσο η εξασφάλιση της υπεροχής σε θάλασσα και αέρα απαιτεί την περαιτέρω ενίσχυση του αεροπορικού και θαλασσίου στόλου. Επιπλέον η εκπαίδευση και η ετοιμότητα του ανθρώπινου δυναμικού – χειριστών των μέσων θα πρέπει να διατηρείται σε υψηλά επίπεδα.

Η επιβολή εμπάργκο στις εξαγωγές πετρελαίου από τις αραβικές χώρες στις ΗΠΑ κατά τη διάρκεια του πολέμου ως μέσο πίεσης για την επιβολή κατάπαυσης του πυρός, αποτελεί μία πρακτική που εφαρμόστηκε έναντι μιας υπερδύναμης, το μακρινό 1973 και δείχνει το δρόμο. Σήμερα, επιβάλλονται ανάλογες κυρώσεις στη Ρωσία ως συνέπεια της εισβολής της στην Ουκρανία. Αντίθετα, στην Τουρκία που για σχεδόν μισό αιώνα παράνομα διατηρεί υπό στρατιωτική κατοχή του 37% του Κυπριακού εδάφους, δεν έχουν επιβληθεί ανάλογες κυρώσεις. Οι κυβερνήσεις Ελλάδας και Κύπρου, βασισμένες σε παραδείγματα πρόσφατα και παρελθόντα, θα έπρεπε να απαιτήσουν την επιβολή κυρώσεων στην Τουρκία προκειμένου να αναγκαστεί να σεβαστεί το Διεθνές Δίκαιο στην περίπτωση της Κύπρου. Επιπλέον, είναι ανάγκη να έρθει σε θέση που να μπορεί η ίδια η Ελλάδα να επιβάλλει κυρώσεις σε παράγοντες που επιβουλεύονται τα συμφέροντα της. Αυτό προϋποθέτει το να αποκτήσει την απαιτούμενη ισχύ – σε βάθος χρόνου και μετά από την σχολαστική εφαρμογή ενός προγράμματος με μακροχρόνιο ορίζοντα στοχοθεσίας – ώστε να μπορεί να διαχειρίζεται τους πλουτοπαραγωγικούς πόρους της σε έδαφος, υπέδαφος και θάλασσα με υψηλό βαθμό αυτονομίας. Μία τέτοια προοπτική θα προσέδιδε στην Ελλάδα αυξημένη διαπραγματευτική ισχύ σε περιόδους που απειλούνται από ενεργειακή και επισιτική κρίση. Βασική προϋπόθεση για την χάραξη αυτού του είδους των μακροχρόνιων πολιτικών είναι η σταθερότητα στο εσωτερικό, η εξασφάλιση από εξωτερικές απειλές και η σύμπνοια όλων των παραγόντων που έχουν ρόλο στη

Βιβλιογραφία

- Κοραντής Ι (1990) Τεχεράνη – Γιάλτα - Πόντσαμ, Αθήνα: Εστία
- Παπασωτηρίου Χ (2018) Η Αμερικανική Πολιτική από τον Φράνκλιν Ρούσβελτ στον Ντόναλντ Τραμπ, Αθήνα: Ποιότητα
- Παναγιώτης Σκιαδάς (2021), Η σχέση των υδάτινων πόρων με την εξωτερική πολιτική στην Μέση Ανατολή, Αθήνα, Gutenberg
- John Lamberton Harper (2021), Ο Ψυχρός Πόλεμος, Αθήνα, Gutenberg
- Kissinger, Henry (1982) years of Upheaval Boston: Little, Brown
- John W. Finney, 1973, Officials Suspect Russians Sent Atom Arms to Egypt, New York Times, διαθέσιμο στο <https://www.nytimes.com/1973/11/22/archives/officials-suspect-russians-sent-atom-arms-to-egypt-atomic-weapons.html>
- Hrothsig Frithowulf (2022). The background of the Yom Kippur War, διαθέσιμο στο <https://malevus.com/yom-kippur-war/>
- History.com (2009), The Yom Kippur War brings United States and USSR to brink of conflict, διαθέσιμο στο <https://www.history.com/this-day-in-history/the-yom-kippur-war-brings-united-states-and-ussr-to-brink-of-conflict>
- Sheehan, E. (1976) The Arabs, Israelis, and Kissinger: A Secret History of American Diplomacy in the Middle East (σ.173). New York: Reader s Digest.
- Kochavi N. (2009) Nixon and Israel forging a conservative partnership Albany state University of New York Press
- William Quandt (1976), Soviet Policy in the October 1973 War, διαθέσιμο στο <https://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/reports/2006/R1864.pdf>
- Safran, (1974)"The War and the Future of the Arab-Israeli Conflict," Foreign Affairs, Vol. 52
- ISA, Discussion in the War Cabinet, 7 October, 37 Years since the Out break of the Yom Kippur War <http://www.archives.gov.il/archives/#/Archive/0b0717068001c167/File/0b07170684ce409f/Item/0907170684d1ad5b>
- Shazly S. (1980) The Crossing of the Suez, San Francisco: American Mideast Research,

Biography.com (2022), Anwar el-Sadat, διαθέσιμο στο <https://www.biography.com/political-figure/anwar-el-sadat>

The Famous People (2022), Hafez al-Assad Biography, διαθέσιμο στο <https://www.thefamouspeople.com/profiles/hafez-al-assad-6012.php>

Jewish Virtual Library (2022), Ephraim Katzir, διαθέσιμο στο <https://www.jewishvirtuallibrary.org/ephraim-katzir>

John W. Finney, 1973, Officials Suspect Russians Sent Atom Arms to Egypt, New York Times, διαθέσιμο στο <https://www.nytimes.com/1973/11/22/archives/officials-suspect-russians-sent-atom-arms-to-egypt-atomic-weapons.html>

Itamar Rabinovich (2017), Syria and the Six-Day War: A 50-years perspective, διαθέσιμο στο <https://www.brookings.edu/blog/markaz/2017/05/30/syria-and-the-six-day-war-a-50-years-perspective/>

US Department of State Archives (2022), The Arab – Israeli War of 1948, διαθέσιμο στο <https://2001-2009.state.gov/r/pa/ho/time/cwr/97178.htm>

Motti Golani (2022), Israel Studies An Anthology : The Sinai War and Suez Crisis, 1956-7, διαθέσιμο στο <https://www.jewishvirtuallibrary.org/israel-studies-an-anthology-the-sinai-war>

Mercurial Essays (2018), Arab / Israeli Conflicts From 1960 – 1970, διαθέσιμο στο <https://bemercurial.com/arab-israeli-conflicts-from-1960-1970/>